

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Disptatio IX. Digressio Theologica. An nostræ Fidei mysteria sint non
tantum evidenter credibilia, sed etiam evidenter vera?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

N.
610. fint rationes, quibus negatur: eo modo quo in exemplo, quod in materia justitiae passim admittitur, in dubio directo, an res sit Petri, vel Pauli, statur pro possidente; ita ut propter rationem reflecentem supra positionem, quam Petrus habet, & Paulus non habet, decernitur pro Petro, non pro Paulo; licet directe loquendo,

æquè dubium sit, an sit Petri, an Pauli. Idem accidit in casu nostro, in quo accidentibus reflexis principijs, quibus evincitur licitus usus opinionis directe minus probabilis, licet cum sequor, & judicium illud reflexum, quo licitum judico usum opinionis directe minus probabilis, non tantum est probabilius, sed moraliter certum.

DISPUTATIO IX. DIGRESSIO THEOLOGICA.

An nostræ Fidei mysteria sunt non tantum evidenter credibilia, sed etiam evidenter vera?

SUMMARIUM.

Occasio hujus digressionis; & quid libertas exercitij, & specificationis? n. 1.

N. 1.

CCASIONEM huic digressioni dat mihi, tam id quod diximus pro posibilitate peccati infidelitatis, sive positivæ, sive negativæ; tum id quod diximus

M. Mer.

contra M. Mercorum suprà, ubi reponamus Adversiorum reulimus, negantem intellectui habentem evidentiam signorum, seu credibilitatis, negantem, inquam, libertatem exercitij; si enim probaverimus mysteria nostræ fidei non esse evidenter moraliter vera, utique probabimus intellectum esse liberum, tum ut credit, aut non credit nostram fidem, quæ est libertas exercitij, tum ut credit nostram fidem, aut ut credit articulos falsos, quæ est libertas specificationis; quæ utraque libertas exercitij, & specificationis vocari communiter solet contradictionis, & contrarietas. Hoc autem ipso multò magis vera erit sententia philosophica affirmans, quod intellectus possit afflentiri, aut non afflentiri, aut afflentiri opposito, ex voluntatis imperio, sive sit æquè, sive minus credibile, & probabile.

SECTIO I.

Advertenda, & vera sententia.

§. I.

Advertenda.

SUMMARIUM.

Credibile quid? n. 2.

Motiva credibilitatis possunt multipliciter se

habere ad intellectum, n. 3.

Judicium evidens, & prudens credibilitatis, & credenditatis quid? Ibid.

Falsum, nil credi posse, nisi sit evidenter credibile, n. 4.

Potum duo contradictoria esse evidenter simul credibilita, non credenda, cur? n. 5.

Evidentia obiectiva, alia est absoluta, alia respectiva; quid? n. 6.

Non requiruntur eadem motiva credibilitatis, ut idiota credat, que ut sapiens credit; DD. n. 7.

M. Soto ait, quod certitudo moralis conflat ex diversis simul conjecturis pro arbitrio sapientum, n. 8.

Quod uni est evidens, potest non esse alij: acuta paritas Richardi, n. 9.

Quod uni ad certitudinem satis est, non satis alteri, ibid.

Si idiota habere deberet evidentiam absolutam credibilitatis, raro teneretur credere, ibid.

Ut quis teneatur obedire, satis est certitudo moralis, n. 10.

Certitudo moralis saepe ex unius testimonio conflat, ibid.

Valde differunt, est evidenter credibilis revelatio, & mysteria; est evidens revelatio, & mysteria, n. 11.

Certum est nostram fidem esse evidentiâ absolute prudenter credibilem, n. 12.

Motiva credibilitatis, & DD. n. 13.

Quid evidentiâ scientificâ strictâ? n. 14.

Obiectio, n. 15.

Premise unde ego infero hanc consequiam, mysteria sunt prudenter credibilia, ibid.

Principium Ethica Christiana, n. 16.

Mysteria

Mysteria sunt evidenter credenda, cur? num.
17. & 18.

Principium in quo fundatur obligatio operandi
bonitatis; ibid.

Satis est certitudo moralis legis, ut teneat obedi-
re, n. 19.

Quid evidencia metaphysica, physica, moralis
juxta alios? n. 20.

Rejicio, n. 21.

Evidentia in genere est adeo clara objecti appa-
rentia, ut numquam falli possit, excludens
imprudentem etiam formidinem, n. 22.

Evidentia metaphysica, & moralis juxta me-
quid? ibid.

Evidentia moralis differt a certitudine moralis,
quod illa excludit etiam solum formidinem,
hac non nisi prudentem, n. 23.

Diversa est certitudo moralis juxta diversitatem
materie, n. 24.

Discrimen inter certitudinem moralem, & evi-
dentiā moralē, n. 25.

Aliud est evidencia credibilitatis, aliud verita-
tis, n. 26.

Exemplum Concilij Africani, n. 27.

Tridenitum ait, fidei non posse subesse falsum,
ibid.

Probabile, & moraliter certum differentur, &
quid utrumque? n. 28.

A morali evidentiā tenet illatio ad moralem
certitudinem, non econtra; similiter ab evi-
dentiā veritatis ad evidentiā credibilitatis,
non econtra, n. 29.

A non evidentiā veri, & non evidentiā falsi, non
valeat ad probabilitatem, quia inter evidenter
verum, & evidenter falsum mediat moraliter
certum, ibid.

Cur omnes sectae comparatae cum nostra fide
sint evidenter prudenter incredibili? n. 30.

Argumenta, qua pro nostra fidei credibilitate
sunt, opposito modo sicut contra alias sectas,
n. 31.

Quatuor nota vere Ecclesia, n. 32.

Status questionis est de evidentiā credibilitatis
absoluta & explicata, n. 33.

Per Religionem Catholicam venit hic comple-
xum omnium, sive juris naturalis, sive su-
pernaturalis, que Religio Romana docet, n.

Licit per me ex evidentiā dicti Divini infera-
tur evidentiā rei dicta, hic tamen utrumque
perinde est, n. 35.

Tenenda semper differentia inter evidentiā
moralem, & certitudinem moralem, n. 36.

n. 2. **P**rimum est explicare hos terminos, cre-
dibile, prudenter credibile, evidenter
prudenter credibile, credendum, evidenter
credendum. Credibile est, quod credi po-

test, sicut amabile, & cognoscibile est, quod
amari, & cognosci potest: sicut autem ama-
bile sumi potest tum efficienter, seu pro
causa, qua potest amare, tum objectivè,
seu pro bonitate movente ad amorem; ita
credible sumi potest tum efficienter pro cau-
sa producentem judicium credibilitatis, quae
est intellectus, species impressa, & similia;
tum objectivè, seu pro motivo tals judicij
credibilitatis. Vide P. Suar. d. 2. de Fide sect. N. 3.

2. n. 8. Possunt autem motiva credibilitatis
multipliciter se habere ad intellectum: 1.
ita ut fint apta movere illum ad judicium
credibilitatis prudenter elicendam, seu ad
actum judicij, quo judico honestum crede-
re hoc; & tunc objectum dicitur prudenter
credibile: 2. ita ut moveant ad judicium
evidens credibilitatis, seu ad actum eviden-
tem, quo judicem honestum esse credere hoc
objectum, & tunc objectum dicitur eviden-
ter prudenter credibile: 3. ita ut fint apta
movere non tantum ad judicium evidens
prudentis credibilitatis, seu ad actum evi-
denter, quo judicem honestum esse cre-
dere, sed etiam ad evidens judicium creden-
ditatis, seu ad actum evidenter, quo judi-
cem me obligari hic, & nunc credere tale
objectum, & tunc objectum dicitur eviden-
ter credendum. Ut enim notat Caram. lib. Caram.

1. Theol. Mor. Fund. an. 168. pag. mihi 75.

et si Veteres non distinxerint inter credibili-
tatem, & credenditatem, immo per credi-
bilitatem intellexerint etiam credenditatem,

sunt tamen duo diversa, unum enim dicit
posse, aliud debere credi. Hinc patet falsum
esse, quod docuit M. Mercor. citatus a me M. Mer.

sect. 5. §. 1. & impugnat, qui docuit nil
credi posse, nisi sit evidenter credibile; fal-
sum, inquam, est, quia aliud est credibile,

aliud evidenter credibile, sicut aliud est ama-
bile, aut verum, aliud est evidenter verum,
aut amabile. Rursus falsum est non posse am-
bo contradictoria esse prudenter credibilia;

possunt enim, esto implicit ut ambo sint
credenda; immo possunt ambo esse eviden-
ter prudenter credibilia, nisi evidenter unius

tanta sit, ut reddat prudenter incredibile op-
positum, ut accidit quoties præter eviden-
tiā credibilitatis datur evidentiā credendi-
tatis, tunc enim oppositum non est prudenter
credibile; alias posset prudenter credi a
me oppositum illius, quod teneor credere.

De cetero posse utrumque oppositum esse
simil evidenter prudenter credibile, est adeo
certum, ac certum sit, possibile esse Petrum
currere, possibile esse Petrum non currere; &
ac certum sit duo objecta honesta inter se
diversa posse simul esse amabilia.

Secun-

N. 6. Secundum est evidentiā objectivam
motivorum aliam dici absolutam, seu specu-
lativam, aliam respectivam, seu practicam,
aut subjectivam. Evidentiā absoluta credi-
bilitatis, & credenditatis dicitur illa, qua
habet talia motiva, quae si recte penetrantur,
satis sunt respectu cuiuscumque intellectus,
ut moveant ad judicium evidens prudentis
credibilitatis, & credenditatis; ita ut quilibet
evidenter judicare possit tale objectum
esse credibile, & credendum. Evidentiā re-
spectiva credibilitatis, & credenditatis est,
quae nititur talibus motivis, quae quidem non
sunt apta ad generandum in qualibet judi-
cium evidens credibilitatis, & credenditatis;
attamen respectu hominis idiotæ satis
sunt ut moveant ad dictum evidens judi-
cium credibilitatis, & credenditatis. Si datur
evidentiā absoluta, res dicitur evidenter
absolutè credibilis, & credenda à quolibet.
Si datur evidentiā tantum respectiva, res di-
citur evidenter respectivè credibilis, & cre-
denda ab eo, respectu cuius ea motiva pa-
riunt evidentiā credibilitatis, & credenditatis.

N. 7. Porro non requiri eadem fundamenta
credibilitatis ut credit idiota, quanta, & qua-
lia ut credit vir doctus, est certum apud
P. Suar. T.T. ut in terminis tradunt P. Suar. dis. 4. de
P. Ripal. Fide scđt. 5. n. 7. P. Ripald. P. Gasp. Hurt.
P. G. d. 3. dis. 3. §. fatemur, P. Card. tom. 4. d. 14.
P. Card. cap. 1. 2. & 3. P. Moya tom. 2. tr. 6. d. 5. qu.
P. Moy. 2. §. 4. n. 17. in dictis enim evidentiā credi-
bilitatis est ex vi argumentorum; in idiotis
autem ex levioribus motivis; ut enim idiota
formet judicium evidenter prudentis credi-
bilitatis, satis sepe illi erit testimonium Patris,
vel Parochi, vel Concionoris. Quare non
est audiendus Filgueira, qui in *Lucernā* ex-
ponens vigesimam tertiam damnatam ab In-
noc. XI. contra bonam Thelogiam, ait sub-
jacere damnationi opinionem, quæ afferit in
pueris non requiri evidentiā credibilitatis;
si enim loquatur de absoluta, hæc non
requiritur, imo hæc non datur, nisi in pau-
cis, pauci enim sunt, qui pleraque, aut omnia
credibilitatis motiva pro existentia revela-
tionis considerarunt, ut dixi in Tract. de
Fide: ergo opinio afferens non requiri evi-
dentiā absolutam credibilitatis, non erit
subjecta damnationi. Vel loquitur de respec-
tivâ, & hanc Doctores citati non negant,
immo aperè afferunt requiri; & ideo Dom.
Soto in 4. dis. 27. qu. 1. art. 3. pag. mibi 108.
dixit certitudinem moralē colligendam ex
diversis simul conjecturis pro arbitrio fapi-
entum; ergo non ex ijsdem in omnibus. Hoc
ipsum patet in evidentiā; quod enim uni non

est evidens, est evidens alteri; nam, ut acu-
tè Richard. lib. 1. de Trinitate scripsit, sunt
humani intellectus, sicut & corpori vultus,
inter se differentes, ita ut quod unus non at-
tingit, attingit alter, & ideo pasim videmus
alios tradere demonstrationes, quas alij
non vident, etiam in rebus abstractis; ita
Scotus putat se demonstrare mysterium
Trinitatis, immo ejus discipulus Michael de
Medina, vir utique doctissimus, lib. 1. de
recta in Deum Fide, Scoti rationes affirmat
esse analyticas demonstrationes. Hæc Ri-
chard. Ut ergo hoc contingit in evidentiā,
ita multò magis in certitudine; atque adeo
quod uni sufficit ad certitudinem, non suf-
ficit alteri, & econtra. Addo etiam Herinx Heim.
tom. 3. d. 3. de Fide n. 61. dicentem, quod
in simplicibus satis est ad evidentiā credi-
bilitatis capacitat proportionatam, quod articulus proponatur à Parochi, cui
ipsi omnino fidunt: & si contingat proponi
simul articulum falsum, verus creditur fide
supernaturali, falsus fide naturali. De reli-
quo, si ut idiotæ credere teneantur, phe-
habere deberent evidentiā absolutam cre-
dibilitatis, vix umquam credere teneantur,
ut benè Herinx; immo neque hoc necessari-
um est in doctis, ut omnia credibilitatis
motiva sciant. Addo certum esse, quod ut
quis teneatur parere alicui precepto, immo
ut quis prudentissime operetur, latus est cer-
tudo moralis, qua sapientissime ab uno solo
homine habetur; ita ut adorem Hoffiani ex-
positam, latus est prudens de consecratione
judicium, quod fundatur in probitate con-
secrantis; ut venerer patrem, latus est testi-
monium matris afferentis hunc esse meum
patrem; ut absolvam, latus est ut poenitens
ex corde dicat se dolere; ut ministrum non
jejunio Eucharistiam, satis est si unus do-
ctus Medicus dicat, infirmum morbo lethali
correptum. Ex quibus, & alijs exemplis
evidenter constat, quod sicut certudo mor-
alis sepe ex unius tantum testimonio habe-
tur, & quilibet illi nitens prudenter operat-
ur, immo operari sepe tenetur, ita etiam
Parochi testimonium sepe facit certitudi-
num moralem respectu rustici, nec aliud moti-
vum habere debet, ut credit.

Tertium est duo esse inter se prorsus di-
vergia: Est evidenter credibilis revelatio di-
Dei, & mysteria, & utriusque existentia:
Est evidens revelatio, & mysteria, & utri-
usque existentia. Nè ergo fiat confusio, fac-
ut evidentiā cadat immediate supra credi-
bilitatem revelationis, & mysteriorum, non
autem supra revelationem, & mysteria: in
quo lapsus est P. Eliz. Porro mysteria, & P. Eliz.
revela-

revelationem Dei esse evidenter credibilia, & credenda, evidentia absoluta, (nam de respectiva loquemur, dum explicabimus damnatas ab Innoc. inter quas una est, quod ad credendum satis sit probabilis tantum notitia de revelationis credibilitate) id est, tali evidentia, ut intellectus quicunque evidenter judicare possit honestum, & obligatorum esse credere illa: est veritas Theologica indubitate; ita P. Suar. d. 4. de Fide scit. 2. n. 4. & scit. 3. & omnes alij cum S. Thomâ 2. 2. qu. 1. art. 4. ad 1. dicente, *Non credent, nisi viderent hoc esse credibile*: ergo est evidens ea esse credibilia. Rursum quod sint prudenter credibilia constat; quia illud est prudenter credibile, quod tot, & tantis futilatur motivis, ut sine apta quemlibet prudentissimum movere ad credendum; ita se habent revelatio, & mysteria ergo sunt prudenter credibilia. Maior est definitio rei prudenter credibilis. Minor patet motivorum inductione, que sunt, antiquitas, veritas, sanctitas, efficacia nostrae fidei, eminentia, & multitudine testium, copia miraculorum, & similia, quibus nostra fides illustratur, que diserto calamo exponunt Doctores Scholastici, & Dogmatici, inter quos P. Valent. C. Bellarm. lib. 4. P. Suar. d. 4. P. G. Hurt. P. G. d. 3. diff. 4. P. Hurt. de Mend. d. 21. §. 112. Hurad. Gonet. P. Maur. P. Arfdekin, Caram. lib. P. Med. 1. Theol. Mor. Fund. Fundamento 3. a pag. M. Grot. 73. & lib. 2. Fundam. 46. a n. 2337. Thom. A. Bzovius, S. Thom. 1. contra Gent. cap. 6. & alij. Similiter quod nostra mysteria non Caram, tantum sim prudenter credibilia, sed etiam Bzovius. S. Thom. evidens sit ea esse talia, patet. Illud est evidens evidentia scientifica stricta, (que non est, nisi cognitio certa, & evidens rei per causam) quod per praemissas evidenter continent causam ipsius conclusionis probatur: sed h. c propoositio, *Mysteria nostra sunt prudenter credibilia*, est talis; ergo est evidens evidentia stricta. Minor patet; quia praemissa, quibus ex veritas probatur, sunt ista: Ea veritas est prudenter credibilis, quia invincibiliter appetere habere pro se talia motiva, ut quemlibet virum prudentem ad sui fidem movere possint: sed huc veritas, *Mysteria nostra sunt prudenter credibilia*, appetere habere dicta motiva. Ecce maior est evidens, est enim definitio rei prudenter credibilis ab omnibus admista. Minor etiam est evidens, nam hoc ipsum appetit: ergo etiam consequentia est evidens.

Dices non esse evidens dari miracula, martyria, sanctitatem supernaturalem: ergo non est evidens mysteria esse credibilia. Sed contra quia confunditur judicium reflexum

cum directo. Fateor non esse evidens, sed esse tantum moraliter certum, ea motiva dari: at ego non deduco eam consequentiam, Ergo mysteria sunt prudenter credibilia, ex hac minori, dantur ea motiva, sed ex hac, apparet dari, quae est evidens. Dico enim quod licet ea non darentur, & ego invincibiliter judicarem ea dari, adhuc fides est evidenter credibilis, supposita enim ea cognitione forma syllogismum evidenter s: quo modo hoc judicium, *Hoc Hostia est adoranda*, est evidens, licet præsupponere posfit cognitionem falsam, non ut præmissam, sed ut conditionem; ita enim arguo: Hostia, quæ invincibiliter appetit consecrata, ita ut de ejus consecratione prudenter dubitare non possum, est adoranda; hec ita appetit; ergo est adoranda. Maior est evidens principium N. Ethica Christiana, adorandum, obediendum, quoties appetit indubitanter existentia confectionis, & precepti, de qua non possum nisi stulte formidare. Ita in casu nostro: illud est credibile, quod appetit habere talia motiva, de quorum existentia non possum nisi stulte dubitare: fides appetit habere talia motiva; ergo est incredibilis. Utraque præmissa est evidens; ergo etiam consequentia. Cave ergo, ne confundas judicium de existentia motivorum, quod est tantum moraliter certum, non autem est evidens, immo posset etiam esse falsum, & quod supponitur ut conditio, non ut præmissa, cum præmissis, ex quibus illa conclusio, ergo fides est credibilis, deducitur evidenter. Quando ergo dicitur fidem esse evidenter credibile, est cognitio reflexa, & est idem ac dicere: Mihi, supposita morali certitudine de existentia motivorum, est evidens cam esse credibilem.

Demum quod existentia revelationis, & N. mysteriorum sit non tantum evidenter prudenter credibilis, sed etiam quod sit evidens ea esse credenda, ut omnes docent, patet; quia licet non sit idem credibile, & credendum, ut benè P. Suar. d. 4. de Fide scit. 2. n. P. Suar. 7. & Caram. l. c. lib. 1. pag. mishi 75. nam dif- Caram. ferunt; attamen eo ipso quod nostræ fidei mysteria sunt evidenter credibilia, sunt etiam evidenter credenda, ut scitè S. Thom. 2. 2. qu. 2. licet enim præceptum fidei sit super naturale, attamen supposita credibilitate objecti fidei, ratio naturalis evidenter ostendit objectum illud esse credendum. Quod ergo ea mysteria sint credenda, probatur; quia quilibet tenetur credere suo Superiori loquenti, quoties est evidenter prudenter credibile cum loqui, & non nisi stulte negari potest cum loqui: sed Deum loqui est eviden-

D I S P V T . IX.

392

evidenter prudenter credibile , suppositis motivis credibilitatis , nec nisi per summam imprudentiam negari potest cum loqui : ergo quilibet , cogitans motivis per quae fit evidenter prudenter credibile Deum loqui , tenetur credere Deum loqui , & mysteria , quae Deus loquitur.

N.
18.

C. de
Lugo

N.
19.

Triden.

Neuss.
Alex.
VII.

N.
20.

Quod autem evidens sit mysteria nostra fidei esse credenda , patet ; qua haec maior , Quilibet tenetur credere Superiori loquenti , quoties est evidenter prudenter credibile cum loqui , est evidens est enim principium Ethicae ab omnibus admisum , ut probat C. de Lugo d. 5. de Fide n. 58. & in co fundatur obligatio honeste operandi . Ut enim quis obligetur ex. gr. patere Superiori , eum revereri , honorare parentes , subvenire pauperi , reddere alienum , non est necessaria evidencia de existentia legis , de legitimitate Superioris , de paternitate , paupertate &c. sed satis est evidencia de prudenter credibiliitate existentiae legis , legitimitate Superioris &c. ita ut non nisi imprudenter dubitare , vel negare possum , existere legem , legitimam esse Superiorum &c. ergo ut quis prudenter operetur , & obligetur ad ita operandum , non est necessaria evidencia legis , pracepti &c. sed satis est , quod sit evidenter prudenter credibilis existentia legis , ita ut de ea existentia non nisi imprudenter dubitare possum . Si ergo tememur legi obediere , quoties est evidenter credibile eam dari ; multo magis tememur credere Deo existentiam revelationis , & mysteria revelata , quoties est evidenter credibile Deum revelata , & dari revelationem ; licet non sit evidens Dei revelationis , & existentia revelationis , quia non adegit fundamentum prudens dubitandi de existentia revelationis , & rei revelatae . Minor etiam est evidens ; est enim evidens , Deum loqui , est evidenter prudenter credibile , nec nisi stulte negari posse Deum loqui . Quod autem dixi , quod ut lex obliget , satis sit certitudo moralis , certum propositum est jam de lege tradita , & ferè omnium usu admissa , quam de lege scripta ; ut constat ex

Neuss. d. 1.n.30. & ideo sancte ab Alex. VII.

damnata fuit , non esse evidens , intellige moraliter , quid confundendo non edendi ova , & laetitia in Quadragesima obliget , et si enim evidens non sit , est moraliter certum ex traditione & usu pro Regionum diversitate .

Quartum est , evidentiam dividit in metaphysicam , physicam , & moralem ; in quam divisionem sicut omnes veniunt , ita pauci

in definitionem ejusdem , ut videre est apud P. Val. tom. 4. & P. Petr. Hurt. d. 11. de Fide , C. de Lugo d. 1. de Fide n. 311. & P. Val. 316. & d. 2. n. 10. Sunt plerique , qui dicunt C. de metaphysicam esse , quae nec supernaturaliter Lugo falli potest , ex. gr. quodlibet vel est , vel non est physican , quae naturaliter falli non potest , potest tamen supernaturaliter , ex. gr. ignis applicatus comburit , moralem , quae licet sine miraculo falli possit , vix tamen aliquando fallit , ex. gr. tali centes jacti similem numerum non semper reddit . Ita C. de Lugo d. 2. n. 40. & Caram. lib. 4. Theolog. Caram. Mor. Fund. in Dialecti de Non-Certitudine a. n. 340. pag. mibi 131. Sed haec explicatio merito rejicitur qu. 22. de Fide a P. Mauro celebri Aristotelis Commentatore , quia plura physicae , aut moraliter tantum evidencia nec supernaturaliter falli possunt , ita cognitio de mea existentia , quae cognitio est tantum physicæ evidens ; & cognitio de existentia Romæ , authoritatot tot testium fide dignorum innixa , que dici solet (benè ne , an male , non disputo) moraliter evidens , nec supernaturaliter falli possunt : ergo malæ est explicatio . Quare alij cum utroque meo , Romanâ in Universitate , incomparabili Magistro P. Nicol. Martinez in tr. de Fide , & P. Mauro l. c. longè melius expl. cant evidentiæ . Dicunt evidentiæ in genere esse tam claram objecti apparentiam , cui numquā potest subesse falli ; & ratione cujus claritatis excluditur non tantum prudens , sed etiam imprudens formidus ; nam prudens excludit etiam à certitudine moralis , quā tamen non excluditur imprudens . Ratio est ; quia si evidentiæ posset subesse falso , jam non esset evidentiæ ; neque enim objectum appareret claræ , sed obscuræ , ut patet in omni cognitione falsa . Deinde dicunt evidentiæ metaphysicam esse , quæ fundatur in principijs metaphysicis , nempe in connexione effientia cum suis passionibus , & passionum inter se , & econtra physican , quæ in principijs physicis , nempe in experientia , vel connexione causæ cum effectu , & econtra ; moralem , quæ in principijs Philosophiaæ moralis , quibus genus humana in operationibus suis regitur . Nos N. ergo in præsentis per evidentiæ intelligimus talern apparentiam , quæ ratione sua claritatis excludit omnem formidinem non solum prudentem , sed etiam stultam de opposito ; ad differentiam certitudinis moralis , quæ licet excludat omnem formidinem prudenter , non tamen omnem stultam de opposito .

Quintum est , certum mihi esse aliud esse certitu-

certitudinem moralem, seu prudentialem, quæ juxta materię diversitatem diversa est, ut benè C. de Lugo d. 1.n. 316. minus enim requiritur fundamentum, ut sim moraliter certus de re facilis, quam de difficulte; aliud esse evidentiā moralē: evidentiā enim moralis supradicte certitudinem moralē addit veluti visionem connexionis motivi cum objecto; ratione autem talis visionis, seu claritatis, intellectus ne quidem stulte dubitare potest de opposito; quidquid dicat Caram. n. 341. qui vult certitudinem moralē excludere omnem formidinem oppositi, cōfundens illam, cum evidentiā moralē. Idem conflat experientia: quilibet enim nostrum est moraliter certus se esse baptizatum, se a tali patre genitum, talem Hostiam esse consecratam; & hoc propter testimonium baptizantis, consecrantis, & matris; nec tamen habet moralē evidentiā eorum, quia de illis objectis potest imprudenter formidare: ergo aliud est evidentiā moralis, aliud certitudo moralis.

N. 26. Sextum est, aliud esse evidentiā credibilitatis, aliud evidentiā veritatis. Patet hoc ratione, & experientia: nam evidentiā credibilitatis sumitur ab evidentiā motivorum, per quae res dicuntur credibilis; evidentiā veritatis non tantum sumitur ab evidentiā motivorum, sed etiam ab evidentiā connexionē eorum cum veritate rei, quæ dicitur credibilis: sed sāpē accedit, ut habeam evidentiā motivorum, per quae res dicuntur credibilis, & non habeam evidentiā connexionē motivorum cum veritate rei credibilis: ergo aliud est evidentiā credibilitatis, aliud evidentiā veritatis. Minor probatur: Fac enim, ut plurimi deponant, quod Petrus occiderit Paulum, quem reverā non occidit: ecce est evidenter credibile, quod Petrus occiderit Paulum, non tamen est evidenter verum, immō est falso, quod eum occiderit: ergo evidentiā credibilitatis, & evidentiā veritatis sunt inter se valde diversa. Adeo aliud exūm exemplum, quo evidenter ostenditur aliud esse evidentiā credibilitatis, aliud veritatis: nam Concilium Nationale Africanum, cui praeuit D. S. Cyprianus, existimavit Deum revelas, quod Hæreticorum filii essent denuo baptizandi: ecce talis revelatio ob authoritatem integrī Nationalis Concilij erat evidenter credibilis, & tamen erat falsa, & supposititia: ergo aliud est evidētia credibilitatis, aliud evidentiā veritatis, cū falsum posset esse evidenter credibile, non tamen esse potest evidenter verum. Idem frequenter videtur in idiotis, qui non dubitant esse eviden-

Tom. I.

ter credibile, quod Parochus illis proponit, & tamen sāpē vel ex invincibili ignorantia, vel ex malitia potest proponere falso; quo casu illud, quod est evidenter credibile, non est evidenter verum, immō est certo falso. Nota autem quod alius rustici nixus revelationi falso apparenti, non est reverā fides Divina, quia, ut ait Trident. s̄p. 6. cap. Trid. 9. *Fidei Divina non potest subesse falso;* sed est tantum fides Divina putative, seu quoad moralitatem, reverā autem est fides humana falsa.

Septimum est, aliud est probabile, aliud N. est moraliter certum. Patet; quia licet moraliter certum, ut opponitur evidentiā, dici possit probabile, impropria tamen est locutio; probabile enim, stricte loquendo, non tollit, ut toties dixi, à parte opposita prudentem probabilitatem, sed relinquit totam, quam habet: econtra moraliter certum tollit a parte opposita omnem prudentem probabilitatem: ergo aliud est probabile, aliud moraliter certum.

N. 29. Ex his patet 1. quod licet valeat consequentia, est moraliter evidens, ergo moraliter certum; non tamen econtra, est moraliter certum, ergo moraliter evidens; quia evidentiā moralis includit certitudinem moralē, hæc autem non semper includit illam. Patet 2. quod licet valeat hæc utraque consequentia, est evidenter verum, ergo est evidenter credibile; est evidenter credibile, ergo non est evidenter falso; non tamen hæc, est evidenter credibile, ergo est evidenter verum; quia latius patet evidentiā credibilitatis, quam evidentiā veritatis. Patet 3. non valere hanc consequentiam, hoc nec est evidenter verum, nec evidenter falso, ergo est tantum probabile; quia inter evidenter verum, & evidenter falso mediat non tantum probabile, sed etiam moraliter certum. Patet 4. aliud esse probabile, aliud moraliter certum, aliud moraliter evidens: probabile non excludit à parte opposita omnem prudentem probabilitatem; & ideo in Tract. de Fide docui ad fidem nostram non satis esse probabilem tantum revelationis notitiam: moraliter certum excludit prudentem, non tamen imprudentem partis oppositas probabilitatem: moraliter evidens excludit etiam imprudentem.

N. 30. Octavum est, certum mihi esse, quod omnes alii sectę comparatae cum nostrā Religione apparent evidenter prudenter incredibiles; hoc autem, ut recte P. Ovid. p. Ovie. contr. 4. de Fide n. 3. non quia præcisē nostra Religio est evidenter credibilis, alia sectę sunt evidenter incredibiles; hoc enim

L. argumen-

N.
31. argumentum est nullum; ut enim utrumque contradicitorum potest esse evidenter probabile, ita & utrumque evidenter credibile: ergo ex eo quod unum fit evidenter credibile, non potest inferri, quod contradicitorum oppositum fit evidenter incredibile. Ratio ergo cur consideranti motiva credibilitatis nostra fidei sint aliae sc̄ētē evidenter incredibilis, est; quia argumenta, quae sunt pro credibilitate nostra ndici, op̄posito modo sunt contra alias sc̄ētas; hæc enim continent plura evidenter falsa, & turpia; nam Athici Deum negant; Pagani, si sunt Gentiles, Deum multiplcant; si Turcæ, obfca na docent; Hæretici in Deum blasphemari, Dei prouidentiam, aliaque attributa negant, dum animos in via laxant, nullumque recentient vera virtus cultorem, & nulla vera miracula; adeo ut omnes aliae sc̄ētē carcent quantum illis notis, que in Symbolo Nicæano vere Ecclesiæ tribuntur, quod fit Una, Sancta, Catholica, Apostolica: ergo omnes aliae sc̄ētē tam absolute, quam comparativè ad nostram fidem sunt evidenter incredibilis, & non nisi imprudenter credi possunt.

N.
32. His animadverbis, status quæstionis non est de evidentiâ credibilitatis practica, qualem damus idiotis, sed de abloquâ, seu speculativâ conflatâ ex cōsideratione omnium, aut ferè omnium motivorum credibilitatis, quibus Catholica Religio insignitur. An Religio Catholica sit non tantum evidenter credibilis, & credenda, ut dixi cum omnibus, sed etiam an ita sit evidenter vera, ut intellectus de op̄posito ne quidem imprudenter dubitare possit? Nota autem nomine Religionis Catholicae me non intelligere religionem veram, nam evidens est religionem veram esse veram, sed intelligo comp̄lexum eorum omnium, tam quæ sunt iuri naturali, quam quæ supernaturalis, quæ Religio Romana docet, an sint evidenter vera, atque adeo, an Religio nostra, quam Catholicam dicimus, sit evidenter vera. Similiter nota me in praesenti non distingue inter evidentiā dicti, & evidentiā rei dictæ; quod enim ex evidentiâ dicti Divini inferatur evidentiā rei dictæ, nisi fiat quaestio de voce, defendimus ut certum in materia de Fides atque adeo in praesenti perinde mihi est, dicere Religionem Catholicam, & mysteria à Deo dicta non esse evidenter vera, ac dicere, non esse evidens Deum ea dixisse, seu revelatię. Demum nota, nō fiat confusio, ut fit ab Adversarijs, inter evidentiā moralē, & certitudinē moralē, (quarum inter se differentiam dedi Not. 5.) nam certitudinem moralē de revelationis, & rerum revelata-

N.
33. N.
34. N.
35. N.
36.

rum veritate non negamus, immò affirmamus esse moraliter certū, quod detur revelatio, & mysteria revelata, & esse moraliter certum cīsc vera; negamus tamen dari evidentiā moralē de veritate revelationis, & mysteriorum, excludivam non tantum formidinis prudentis, quam etiam excludit certitudo moralis, & haec satis juxta nos est, ut illam excludat, sed etiam excludit formidinis imprudentis, & stultæ.

§. II.

Vera sententia.

SUMMARIUM.

DD. tuentes nostram fidem esse evidenter veram, n. 37.
Non est evidens evidentiâ morali excludente omnem etiam sc̄ētam formidinem, vera est nostra fidei mysteria, & revelationem: DD. n. 38.
Quia non esset necessaria pia affectio, nec fides esset libera, nec egeret imperio, n. 39.
Est certum ex S. Aug. quod fides egerat coimperio, ibid.
Cur pia affectio ad actum fidei requiratur? à n. 40.
DD. ibid.
Videtur certum post 19. damnatum ab Innoc. n. 41.
Alia rationes, ibid.
Nullus aëlus evidens est à voluntate liberă, n. 43.
Pia affectio supplet effectum evidentiæ, ibid.
Licet, ut tenear obediens, vel credere, debet præceptum, & mysterium esse evidenter credibile, non tamen debet esse evidenter verum, sed satis certitudo moralis de existentiâ precepit, & mysterij, n. 44.
Nec sc̄ētē dubitare possum de credibilitate, & credentia possum sc̄ētē de veritate, num.

45.
Objecit, & solutio, n. 46.
Sciens, & credens ex S. Thom. diverso modilibet sc̄ētē est tantum liber considerare motivis, ijs tamen consideratis necessitatur ad assensum; & credens adhuc consideratis motivis non necessitatur ad actum fidei, n. 47.
Intelletius a sc̄ētē evidentiâ, etiam absente discutit, necessitatur ad assensum, n. 48.
Certitudo moralis confunditur à P. Eliz. cum evidentiâ morali, n. 49.
Licet comparando motivis revelationis cum motivis Rome, illa sint maiora, quam hac, non tamen si qualibet motiva cum suo objecto comparentur: Explico, n. 51.
Oritur a voluntate, quod Fidelis sit paratus negare

gare potius Roman , quam fidem , n. 52.

Plus convincit intellectus ab uno motivo clarè proposito , quam a centum obscure propositis , ibid.

An Roma existentia sit moraliter evidens ? à n. 50. ad 53.

Hac ipso , quod fides à male viventibus negetur , sit , non esse evidenter , sed eger pia affectio , n. 54.

Est moraliter certa existentia revelationis ; cur ? n. 55.

N. Pater Gran. nr. 2. de Fide d. 4. n. 2. docet Religionem nostram esse evidenter moraliter veram , quia longè firmiora habet credibilitatis motiva , quam habeat existentia Roma respectu eorum , qui eam non vi-

derunt. Idem sentire videtur P. Gasp. Hurt. d. 3. de Fide diffic. 4. §. addimus , utens eodem exemplo , licet videatur non loqui de

evidentiā excludente omnes dubium , hoc enim componi posse cum fide afferit d. 3. dif-

ficil. 3. §. Et ad rationem ; quare citandus est potius pro tentia opposita , præcipue cùm diffic. 8. §. 2. afferat , quod plures negant ne

quidem in Prophetis evidentiā , sed tam- tūn certitudinem moralē revelationis. Ve-

runtiam sententiam afferentem nostra myteria esse evidenter vera , prolixo calamo

lectus est P. Eliz. (quem laudat P. Thyr-

sus dīf. 3. n. 23. dicens , late , & nervosè

hoc probare) in suo libro de Formā inveni-

ende verā Religionis , præcipue qn. 19. &

20. Sed hęc sententia dictis Doctoribus an-

nōsior est , nam quidam Franciscus de Mar-

chia impugnatus a Gregor. qn. 1. Pro. art.

Och. 4. O chamo qn. 3. P. Suar. d. 6. de Fide fēt.

P. Suar. 6. n. 2. P. Ovid. contr. 5. de Fide n. 47. il-

l. o. le , inquam , Franciscus voluit non tantū

solan revelationem , sed etiam myteria si- de esse evidētia ; quod licet P. Gran. & P.

Eliz. negent , volunt enim res à Deo dictas non esse evidentes , sed solan revelationem ;

atram inconsequenter , ut dixi ad finem §. antee . quia ex evidentiā dicti Divini infertur

evidentiā rei dicta à Deo .

Prima conclusio: Non est evidens eviden-

tia morali stricte excludente omnem etiam

stultam formidinem de opposito , vera esse

nostrę fidei myteria , & revelationem. Ita

omnes Doctores cum P. Suar. d. 3. de Fide

fēt. 8. num. 5. dicente , sententiam negan-

tem evidentiā revelationis esse de fide , &

experimento cognitam , C. de Lugo d. 2. de

Fide n. 40. qui ait ; modum loquendi , quo

P. Granado utitur , esse singularem , & in ri-

gore falsum , & non nisi de voce , quatenus

latius extendit vocem evidentiā moralis ad

Tom.I.

certitudinem moralē ; M. Joan. à S. Thom. M. Joan.
d. 2. art. 3. Pontius in Curia Theologico d. à S. Th.
8. n. 21. Małtrius d. 6. n. 292. P. Gasp. Hurt. Pont.
d. 3. diffc. 3. §. Et ad rationem , & d. 6. diffc. Małtr.
6. Emin. Aguir. tom. 1. in S. Ansel. d. 9. a. n. P. Gasp.
Hurtad. 58. M. Hozes pag. 165. n. 4 & 5. Filgueira C. Aquil
in Lucerna ad 19. damnatam , P. Pet. Hurt. Hozes,
P. Ripald. P. Ovid. P. Bernal. Herinx tom. P. Hurt.
3. d. 3. de Fide qn. 6. ait evidentiam credibi- P. Ripa.
litatis non generare evidentiam rei credita , P. Ovid.
aut revelationis , quia ea motiva non habent P. Bern.
evidētem , & necessariam connexionem cum Herinx.
revelatione , & re credita.

Probatur : Si esset moraliter evidens evi- N.
dentiā strictā excludente omnem etiam stul- 39.
tam formidinem de opposito , myteria no-
stra fidei esse vera , non esset necessaria ulla
pia affectio ad credendum : si autem hac pia
affectio non esset necessaria , non esset nobis
liberum , & meritorum credere myteria
nostrę fidei ; nec ullus ea evidētia munitus
potest ea myteria negare : siquidem vero
evidēti intellectus necessario assentitur ;
evidētia enim strictā est talis apparentia
objecti , ita convineat intellectum , ut fine
ullo voluntatis imperio intellectus feratur
in assentientia : eo modo , quo , si hęc proposi-
tio , Caesar fuit Roma , est moraliter evidens ,
(dico , si eit , nam an sit , nec ne , non dispu-
to) à nullo quantumvis malę affectio negari
potest , nec intellectus aliquo egat voluntatis
imperio , ut ei assentiat , nec potest ne
quidem stulte de ea dubitare ; sed eit certum
nos posse de myterijs fidei stulte dubitare ;
& intellectum egere pia affectione , & vo-
luntatis imperio , per quod captivetur ; &
nobis liberum , & meritorum esse , positis N.
motivis credibilitatis , ea credere , aut non 40.
credere , & ideo tr. 26. in Joan. dixit S. Au-
gust. Multa facere potest homo nolens , credere
autem non potest , nisi volens : ergo myteria fi-
dei non sunt evidenter vera evidētia strictā
exclusivā omnis etiam stultae formidinis
de opposito. Maior est omnino certa ; nam
intellectus rapitur ab evidētia objecti . Mi-
nor etiam est apud TT. indubitate , nam vo-
luntatis fidei supernaturalem , seu salutarem
constituit in ratione liberi , & meritorij per
præviā piam affectionem supernaturalem ,
ut videre est apud Małtrium d. 6. qn. 8. qui Małtr.
hoc diligenter expendit , M. Gonet. d. 6. art. M. Gon.
1. P. Ripald. d. 16. de Fide n. 2. Filgu. l. c. P. Rip.
P. Ovid. 1. 2. tr. 7. contr. 6. n. 39. & apud Filgu.
illum P. Suar. d. 8. de Fide fēt. 7. P. Torres p. 3. art.
2. 2. d. 25. dub. 3. P. Molina in Concordia P. Tor.
d. 14. art. 13. & communiter Doctores cum P. Mol.
S. Thomā 2. 2. qn. 2. & 6. immo præcipua s. Tho.
ratio , quā Franc. de Marchia duetus fuit ad

Ll ij negan-

- N.
4.1. negandum necessariam esse voluntatis determinationem ad credenda fidei mysteria, fuit, quia supposuit ea esse evidenta. Verumtamen hoc certum videtur eam determinationem requiri, quia 19. ex damnatis Iun. XI ab Innoc. XI. erat, *Voluntas non potest efficere, ut assensus sit in se ipso magis firmus, quam meatur pondus rationum*: ergo vera est contradictionis, Voluntas illud facere potest: ergo mysteria non sunt evidenta. Sicut enim nūlius evadit Mathematicus, aut Philosophus, nisi volens, quin omnis notitia veri obcuri a voluntate imperatur; ita cum fidei actus sit notitia veri obscuri, consequenter præquirit actum voluntatis, à quo imperetur, quod voluntatis imperium dicitur pia affectio, vel affectus creditulitas, vel fides affectivæ & ideo S. Aug. lib. de utilitate credendi cap. 11. dixit: *Due persone sunt in religione laudabiles; una eorum, qui eam invenerant; alia eorum, qui studiose inquirunt;* & C. Caet. dixit, *Lumen fidei esse lumen intellectus, ut motus a voluntate; & Trident. s. 6. cap. 6. art. Disponuntur ad ipsam fidem, dum excitati gratia Dei, & adjuti, fidem ex anditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse, que divinitus revelata, & promissa sunt:* ergo per Tridentinum fidèles per fidem liberare moventur in Deum: ergo non datur evidētia necessitatis ad fidem. Addo, quod cum fides salutaris disponat moraliter per modum meriti congrui, (dico moraliter, nam gratia non exigit dispositionem physicam, cum gratia detur etiam in infantibus baptizatis abīque fide actuali) omnis autem actio meritoria ut talis debet esse à voluntate liberā, nam meritum iuricē sumptum presupponit libertatem, consequenter fides falutaris in ratione liberi, & meritorij constituitur per actum liberum voluntatis: sed nullus actus evidens est à voluntate liberā: ergo cum actus fidei sit liber, non est evidens: ergo mysteria nostra fidei non sunt evidenter vera. Plura de fide intellectuā M. Jo. li, & affectivā lege apud Magist. Joan. a S. ann. 3. Thom. d. 3. Gonet. loc. cit. Maffrii loc. cit. Thom. P. Ripald. l. c. P. Amicum d. 10. s. 5. Maffii. Pontium d. 28. & alios passim, convenienter P. Rip. P. Ami. tes in hoc, quod pia affectio requiritur, ut Pontius iūplicat dīfēctum evidētia objec̄ti; quatenus sicut evidētia, ita pia affectio determinat intellectum, ut affientur per fidem, non quidem Prima Veritati, hanc enim evidenter cognoscit; sed Prima Veritati obscurè revelanti objec̄ta credenda.
- N.
4.4. Confirmo 1. quia hæc evidētia stricta mysteriorum non est necessaria ad credendum; sicut enim ut teneat obediēre præcepto

Ecclesiæ, aut Regis circa auditionem faci, aut non ferenda arma, satis est mihi, ut sit evidenter credibile existere illud præceptum, ita ut de ejus præcepti existentia non possum prudenter, licet possim stulte dubitare, latius est certitudo moralis, non autem necessaria est evidētia de existentiā præcepti, ut dixi §. 1. Not. 3. ita à pari ut teneat credere revelationem, & mysteria, non est necesse ut evidenter cognoscam illam, & hæc verè existere, sed ita est ut apparet evidenter credibilia, & credenda, ita ut de mylteriorum veritate, & revelationis existentia non possum nisi stulte dubitare.

Confirmo 2. quia sicut credibilitas, & credenditas mylteriorum apparet evidenter, nō possum ne quidem stulte dubitare de eorum credibilitate, & credenditate; ita vice verā, quia possum stulte dubitare de existentiā revelationis, & mysteriorum, sequitur eorum existentiam non apparet evidenter.

Dices 1. quod sicut res fidei, juxta nos, N. sunt evidenter credibiles, & credenda, adhuc tamen totum hoc negari potest à quolibet, qui negare velit; ita etiam licet res fidei a quolibet male affectu negari possint, non sequitur eas non esse evidentes. Sed contra 1. quia credibilitas, & credenditas ab eo tantum negari possunt, qui non habet evidētia, nec ea penetrat, non autem ab eo, qui habet, & penetrat motiva; sed ferè omnes TT. adhuc posita hæc evidētia veritatis ab Adversarijs introducta, dicunt me posse rebus fidei non affentiri, & liberum esse cuique Fideli affentiri, aut non affentiri rebus fidei; ergo licet detur evidētia credibilitatis, non tamen evidētia veritatis mylteriorum. Contra 2. quia ut scitè S. Thom. 2.2. qn. 2. art. 9. ad 2. diverso modo nobis liberum est credere, vel non credere mylteria, ac fit liberum scienti affentiri, vel non affentiri veritati scitæ: licet enim tam credens mysteria, quām sciens rem scitam, fint quod hoc liberi, quatenus uterque liber est applicare animud ad consideranda motiva rei scitæ, & rei creditæ; differunt tamen, quatenus sciens non est liber post confiderationem motivi affentiri, vel non affentiri rei scitæ, quia cognoscitur evidenter connexio motivi cum re scitæ; suppone enim esse evidenter hanc connexionem, ut certum est; credens autem adhuc post confiderationem motivorum credibilitatis liber est ad affentendum, vel non affentendum, immo ad dissentendum rei creditæ, quia non est evidens connexion corum motivorum cum revelatione, & rebus revelatis: ergo paritas est contra P. Eliz.

Dices

N. 48. Dices 2. verum esse , datâ revelationis evidentiâ , si intellectus procedat scientifice , leu per discursum , cogit ad ascensum rei pro-
relatae , non tamen si per modum fidei pro-
cedat. Sed contra ; quia ubi etiam non est
discursus , intellectus cogitur ad ascensum ab
evidentiâ ; immo etenus discursus cogit ad
ascensum , quatenus datur saltem evidentiâ
illationis , positis talibus præmissis jam præ-
acceptatis , licet non detur evidentiâ mate-
ria : ergo sive fides discurrat , sive non , ad
summum sequitur , quod non detur eviden-
tiâ mysteriorum scientifica , seu per medium
intrinsecum ; non autem quod non detur
evidentiâ mysteriorum fine discursu , seu per
medium extrinsecum , ut latè dixi *T. de Fi-*
de , ubi de evidentiâ in attestante.

N. 49. Dices 3. non esse de ratione evidentiâ mo-
ralis , ut cogat intellectum ad ascensum sine
formidine , excluso voluntatis imperio ; sed
satis , ut sit talis apparentia , que accende
voluntatis imperio trahat ad ascensum sine
formidine. Sed contra ; quia , ut dixi , qua-
estio non erit de re , sed tantum de voce. Non
erit de re , quia Adversarij nobiscum con-
veniunt , quod non detur talis apparentia re-
velationis , qua convincat intellectum ad as-
censum revelationis , ita ut nec stulte posfit
formidare : ergo tota quaestio erit de voce ,
quatenus apparentiam , que non convincit
intellectum , sed relinquit in intellectu po-
tentiam ad stultam formidinem , nos voca-
mus certitudinem moralem; Adversarius au-
tem vocat evidentiam moralem : ergo Ad-
versarius saltem irregulariter loquitur , quia
reccedit à communî ulu loquendi omnium
TT. & ideo ego , ut omnem de voce litem
dirimere , exprestè in conclusione dixi ,
mysteria fidei non esse vera evidentiâ excludente
omnem etiam stultam formidinem de opposito .
seu non ita eſe evidenter vera , et sunt evidenter cre-
dibilita.

N. 50. Dices 4. ad moralem evidentiam satis es-
se , ut talis de revelationis existentia detur ap-
parentia , qualis de existentiâ Romæ ; sed da-
tur , immo maior ; maiora enim sunt motiva
credendi revelationis , quam Romæ existen-
tiam : ergo cùm de existentiâ Romæ detur
evidentiâ moralis , multò magis de existentiâ
revelationis. Sed contra 1. quia vel respectu
eorum , qui Romanum non viderunt , datur
evidentiâ moralis de existentiâ Romæ , vel
non ? Si non datur ; ergo paritas est contra
Advertarium. Si datur ; ergo sicut de ex-
istentiâ Romæ , ne quidem stulte possum
formidare , ita nec de existentiâ revelationis ; sed de hâc possum stulte formidare : er-
go non datur evidentiâ moralis de existentiâ

Tom. I.

revelationis. Contra 2. quia licet comparan- N.
do motiva pro existentiâ Romæ , cum mo-
tivis pro existentiâ revelationis , hec sint
longè maiora , quam illa ; adeoque aequalitate
rei ad rem , seu Arithmetica , maiora sint
fidei , quam Romæ motiva ; attamen si mo-
tiva fidei comparentur cum ipâ revelatione ,
& mysterijs ; & motiva Romæ cum Româ ,
adeoque aequalitate Geometrica , seu propor-
tionis ad proportionem ; tunc dico maiorem
habere proportionem motiva credibilitatis
Romæ cum Româ , quam motiva credibili-
tatis revelationis cum revelatione : cō modo , quo oculi Noctuae maiorem habent pro-
portionem cum lumine lucerne , quam com-
prehendunt , quam oculi Aquilæ cum sole ,
quem non comprehendunt ; etlo longè maior
lit acies visualis Aquilæ , quam Noctuae : er-
go non est mirum , si motiva Romæ eviden-
ter convincunt Romanum existere , quia hanc
quaestio comprehendunt ; motiva autem fidei
non convincunt existere revelationem , &
mysteria revelata , cūm hæc sint summe ob-
scura , & supernaturalissima , & omnem caput
excedentia ; certum enim est , quod aequalis
authoritas movens ad credendum rem fa-
cilem , non est satis ad difficilem. Contra 3. N.
qui ut rectè C. de Lugo , licet Fidelis pa-
ratus sit potius negare Romam , quam re- 52.
C. de
relationem , hoc oritur ex imperio voluntati-
onis , à quo intellectus captivatur , non ex ob-
jecto convincente intellectum ad ascensum ;
& ideo cesante imperio incipit intellectus
dubitare de rebus fidei , non de existentiâ
Romæ : ergo maior est apparentia pro Ro-
mâ , quam pro revelatione. Hæc autem maior
apparentia non oritur ex eo , quod motiva
fidei sunt minora , sunt enim maiora , sed
quia minus clarè proponuntur , quam moti-
vum pro Româ. Certum autem est , quod N.
intellectus magis convincitur ad ascensum à 53.
maiori claritate unius motivi , quam ab ob-
scuritate plurium motivorum , ut patet , nam
unum motivum evidenter propositum de-
monstrat conclusionem ; centum motiva
probabiliter proposita non demonstrant ; er-
go optimè dici potest , ut plerique dicunt ,
dari evidentiam moralem de Româ , non de
revelatione ; unde P. Koninck d. 11. de Fi- P. Ko-
de dub. 1. n. 44. & P. Ovied. Contr. 5. de Fi-
de n. 53. aiunt , dici potius debere , dari sci- P. Ovie.
Pontius
cientiam , vel evidentiam , quam fidem de
existentiâ Romæ ; non autem dici potest dari
scientiam de revelatione. Addit Pontius
in Cursu Theologico d. 28. n. 21. ad finem ,
quod si aliqui docti non crederent Romanum
existere , ut plures docti Hæretici , licet
imprudenter negant fidem esse veram , tunc

Ll iij non

non est moraliter evidens Romam existere.

N.
54.

Dices 5. idco facilè negari revelationem, quia revelatio malè viventibus magnum affert incommodum. Sed contra; ergo hæc propositio, *Nostra religio est vera*, non est evidens, quia ejus attingens pendet à pià voluntatis affectione, quâ malè vivens carere vult: fed nullus ascensus pendens immediatè à pio voluntatis affectu est evidens; evidencia enim anteverit voluntatem, & ratione suæ claritatis convincit intellectum: ergo &c.

N.
55.

Secunda conclusio: Datur tamen certitudo moralis de existentiâ, & veritate revelationis, & mysteriorum.

Patet; quia toties datur certitudo moralis de aliquo, quoties intellectus habet adeo grave fundamentum, ut non possit prudenter dubitare de opposito: sed Fideles considerantes motiva credibilitatis habent tale fundamentum, ut non possint prudenter dubitare de opposito, seu de non existentiâ, & non veritate revelationis, & mysteriorum: ergo. Quia autem intellectus non cognoscit evidenter connexionem inter motiva credibilitatis, & existentiam revelationis, ideo non habet evidentiâ, sed tantum certitudinem moralem de existentiâ revelationis.

SECTIO II.

Solvuntur argumenta.

S. I.

Precipuum argumentum.

SUMMARIUM.

Ait P. Eliz. si Deus est providus, religio vera ab omnibus sincerè querentibus debet esse invenibilis; hoc autem esse non potest, nisi omnium credibilissima, n. 56.

Quia Deus non potest omnes homines decipere, n. 57.

Dictum Richardi, ibid.

Quia est evidens aliquam religionem esse necessariam ad salutem, n. 58.

Solutio P. Mauri: rejicitur, n. 59.

Solutio P. Martinez, quia concedat, quia neget, n. 60.

Solutio Nestoriorum à n. 61.

Non est evidens, quod religio vera, nisi sit saluti necessaria, debet esse omnium probabilissima: cur? Ibid.

Non repugnat evidenter, quod homo sit in verâ religione, & quod errat in materia religionis, quomodo, n. 62.

Hac solutio incidit cum priori, n. 63.

Non est quaesito de veritate, sed de evidentiâ veritatis, n. 64.

Omnis propositio licet certissima, si non sit evidens, debet in presenti negari, ibid.

Variae solutiones in idem incident, n. 65.

Religio omnium credibilissima non potest esse ita falsa, ut non contineat veram ad salutem necessariam, n. 66.

Ut salvetur Dei providentia, satis ut religio sit certo moraliter invenibilis, non autem evidenter, n. 67.

Hoc disjunctum est evidens; Religio vera debet esse, vel omnium probabilissima, vel contenta in probabilissima; non hac simplex Religio probabilissima est vera, n. 68.

Aliud est, quod vera, & necessaria esse debet probabilissima, aliud, quod probabilissima debet esse vera, & necessaria, n. 69.

Inventio debet esse, quâ credat, non quâ sciat, ibid.

Non est evidens, quod Deus permittere non possit, ut omnes fallantur, credendo religionem veram, que sit per excessum falsa, n. 70.

Quid necesse ad heresim formalem, n. 71.

Cur Hereticus materialis sit, formalis non sit in verâ religione? n. 72.

Per me est Hereticus, qui opinative tantum assentitur fidei sibi satis proposita. D.D. hoc tuentes, & negantes, n. 73.

Non potest ab Heretico unus articulus credi fide Divina, non alter, ibid.

Explico dictum Richardi, n. 74.

Satis ut religio necessaria sit certo moraliter vera, vel si debet esse evidenter vera, satis ut vel sit vera, vel continet veram, licet sit per excessum falsa, n. 75.

Non est evidens omnia motiva esse a Deo, n. 76.

Ecce Achilles Patris Elizaldæ. Est evidens Deum esse providum: ergo est evidens religionem omnium credibilissimam, p. Eliz. & quæ omnes alias reddit evidenter incredibiles, non posse esse falsam; sed est evidens nostram religionem esse tamē; ergo est evidens non esse falsam; ergo veram. Prima consequentia probatur 1. quia si Deus est providus, dari debet religio vera, per quam homines salvi fiant, eaque debet ab omnibus sincero corde eam querentibus esse invenibilis; sed hæc respectu hominum prudenter operantium esse non potest, nisi omnium credibilissima; tanto enim quis prudenter operatur, quo sequitur id, quod est credibilis, & credendum: ergo est evidens omnium credibilissimam esse veram. Secundo, quia est evidens, quod si Deus est providus, non potest totum genus humanum in materia religionis decipere; sed deciperet, si omnium

omnium credibilissima, & unicè credenda, non est vera nam ex una parte precipit, ut credamus, quod est unice credendum, & credibilis; ex alia, si hoc ipsum ceteris credibilis, & unicè credendum, est falsum, Deus sit causa talis erroris, & totum genus humanum deciperet, quia ita res dispossueret, ut qui Deum per veræ religionis cognitionem sincerè quereret, tanto magis credendo falsum a Deo recederet, quo magis sequeretur hoc ipsum falsum, quod est credibilis, & credendum atque adeo cum Richard lib. 1. de Trinitate cap. 2. quilibet potest Deo dicere, *Domine, si error est, quod credimus, a Te decepti sumus*; quæ vivimus enim te eo modo, quo querens eras, credendo religionem omnium credibilissimam, & unicè credendam; neque tamen ob hoc ipsum, qua te prudenter quæsivimus, te inventimus: ergo si Deus est providus, religio omnium credibilissima non potest esse falsa. Tertio, quia est evidens aliquam religionem esse ad salutem simpliciter necessariam; sed est evidens nullam incredibilem, & non credendam, si Deus est providus, esse simpliciter necessariam: ergo cum sit evidens omnis alias fætas, immo etiam religionem purè naturalem esse incredibilem, & non credendam, evidens est solam nostram esse simpliciter necessariam; sed evidens est religionem simpliciter necessariam debere esse veram; ergo est evidens nostram esse veram.

N. Hoc argumentum à Dei Providentiā, & modo, quo usus sum, productum, est omnium robustissimum, eique plures dari solent solutiones, quas singulatim recolo. Prima est P. Mauri qu. 23. qui ait esse quidem cuncte credenti evidens, quod nostra religio sit prudenter credibilis subjectivè, non autem esse evidens, quod sit credibilis objective. Sed contra; quia haec solutio, ut tollat evidentiam veritatis, tollit absolutam evidentiam objectivam credibilitatis, & concedit tantum subjectivam, seu respectivam, qua etiam in idiorum datur; cum tamen hic termo sit, an sit evidens esse veram nostram religionem habenti evidētiā absolutam objectivam credibilitatis, ut dixi sct. 1. q. 1. Not. 2. & ad finem dīst. §. ergo responsio non tenet. Addo quod hac doctrina P. Mauri non coheret cum cā, quam tradit qu. 32. in qua negat fatus esse evidentiam respectivam.

N. Secunda solutio est P. Nicol. Martinez dividentis religionem in necessariam, & non necessariam ad salutem; in falsam impeditivam ultimi finis, & in falsam non impeditivam ultimi finis. Concedit 1. esse evidens,

quod religio ad salutem necessaria debet esse omnium probabilissima; negat tamen de religione non necessaria. Concedit 2. esse evidens, quod Deus permittere non possit, ut religio falsa impeditiva ultimi finis, sit alijs creabilis, quia sic Deus redderet impossibilem salutem tam ei, qui religionem fallam credit, quam ci, qui cam non credit: credenti, quatenus repugnat, ut eana credens consequatur salutem per religionem fallam impeditivam salutis; non credenti, qui peccaret non credendo religionem fallam impeditivam salutis catenis credibiliorem: ergo est evidens religionem fallam impeditivam salutis non posse esse omnium credibilissimam. Negat tamen esse evidens, licet sit moraliter certum, quod permittere non possit, ut religio falsa non impeditiva salutis sit respectu totius humani generis, omnium credibilissima, & credenda. Ex hoc enim non sequitur Deum non fore providum, sed ad summum non fore adeo suaviter providum, ac si nāmquam talē erroris permetteret. Concedit 3. esse evidens, quod quælibet religio vera debet continere factem id, quod tractat religio purè naturalis; si enim aliquid hunc contrarium contineat, erit evidenter falsa. Rursus concedit esse evidens, quod quælibet religio cā parte, quā continet doctrinam, & præcepta juris naturalis, sit evidenter vera; negat tamen esse evidens, quod nostra religio cā parte, quā continet doctrinam, & præcepta supernaturalia, sit evidenter vera. Rursus negat esse evidens, quod religio supernaturalis sit simpliciter necessaria: vel enim est evidens supernaturalis religionis necessitas ex principijs naturalibus, vel ex supernaturalibus? non ex supernaturalibus, quia existentia religionis supernaturalis attingitur tantum per revelationem obscuram, immo non necessariam; ergo non attingitur evidenter: non ex naturalibus, quia nullum supernaturale est necessario debitum nature: ergo omnia principia naturalia stare possunt sine supernaturalibus: ergo ex nullo principio naturali inferri evidenter potest necessitas, ut existat aliquid supernaturale: alias si est evidens, quod naturale esse non possit sine supernaturali, est evidens repugnare statutum puræ naturæ: ergo qui cum P. Elizald contendit, evidens est, quod detur in mundo necessitas religionis supernaturalis, verendum nē ad Janzenistas accedat. Similiter negat esse evidens, quod omnis religio vera sit ad salutem necessaria, nam lex Hebraica erat vera, nec tamē erat Gentibus necessaria: ergo licet concederetur evidens esse, quod

quod religio necessaria ad salutem debet esse vera, ita ut nequeat esse falsa ne quidem falsitate speculativâ, seu non impeditiva salutem; non tamen econtra est evidens, quod omnis vera sit necessaria ad salutem. Denique concedit esse evidenter hanc hypotheticam, *Si est evidens dari religionem supernaturalem, & eam Deus fecit necessariam ad salutem, ea religio est evidenter vera;* quia nulla religio supernaturalis potest esse falsa. Negat tamen esse evidens, quod ea detur, quod ea sit necessaria evidenter. Hæc est summa totius doctrinæ, celebris viri Patris Nic. Mart.

P.Mart.

N.
61.N.
62.N.
63.

P.Mart.

Tertia solutio, cui aliij Neoterici nituntur, procedit per disjunctum. Dicunt 1. esse evidens, quod religio vera esse debet, vel omnium probabilitiæ, vel inclusa in omnium probabilitissimam. Ego tamen puto hoc non esse evidens, nempe quod religio vera, nisi sit ad salutem necessaria, debeat esse omnium probabilitissima. Ut enim dixi, Hebraismus erat religio vera; quia tamen non erat Gentibus necessaria, non fuit illis omnium probabilitissima. Dicunt 2. esse evidens, quod omnium probabilitissima, vel sit ipsa vera, vel includat religionem ipsam veram. Negant autem esse evidens, quod totum genus humaanum in materia religionis non posse errare; volunt enim, quod possit esse in verâ religione, & simul possit errare in materia religionis: non enim hæc hypothesis est evidenter impossibilis: Fac enim, ut Deus religionem purè naturalem fecisset necessariam ad salutem; & ex alia parte permisisset, ut darentur omnia motiva credibilitatis suadentia mysteria supernaturalia, quæ falsa supponuntur: tunc mundus simul erraret per excessum credendo mysteria supernaturalia, & Deus mundum ad eorum fidem falsam obligasset, & simul non erraret, adeoque esset in verâ religione, credendo legem naturalem contentam in eâ religione supernaturali falsa: ergo Deus permettere potest, ut mundus simul sit in verâ religione, & simul erreret in materia religionis, permittendo, ut religio falsa, quæ contineat veram, sit omnium credibiliorem; eo modo, quo non repugnat, ut Fidelis ex ignorantia invincibiliter simul sit in verâ religione, & erreret in materia religionis, non credendo articulum, quem ex errore putat non revelatum.

Hæc doctrina si recte penetretur, tota coincidit cum doctrinâ allata ex P. Mart. Idem enim est dicere, religionem omnium probabilitissimam debere, vel esse veram, vel continere veram, ac dicere, religionem falsam impeditivam salutis non posse esse omnium credibiliorem; posse tamen falsam

non impeditivam salutis. quia adhuc hæc falsa continet veram.

Ante solutionem adverto 1. non esse in N. præsenti questionem *de esse* propositionum, ⁶⁴ sed *de modo*, seu de evidentiâ. Quare omnes propositiones, eti verissimæ, si non sint evidentes, negari animosè debent. Debent enim Adversarij in omni syllogismo assūmere præmissas omnino evidentes, non autem tantum certas, & multò minus probabiles; ut enim non sint evidentes, satis si stulte negari possint. Ideo severè monco, cavendum nō nos veritas, & prudenter fallat, animosè igitur negandæ omnes præmissæ, eti certissimæ, dummodo non sint evidentes. Similiter adverto plures argumento adducto, & alijs adducendis exhiberi distinctiones, quæ tamen inter se coincidunt. Explico: *Religio omnium credibiliior non potest esse falsa; nostra est talis, ergo non potest esse falsa.* Hoc argumentum ab aliquibus ita distinguitur: Non potest esse falsa, ita ut non continet veram, concedunt; ita ut continet veram, negant. Ab alijs ita: non potest esse falsa, id est, debet esse, vel ipsa vera, vel continere veram, concedunt; debet esse ipsa vera, negant. Ab alijs ita: non potest esse falsa speculativè quoad aliqua, negant, & falsa practicè, concedunt; illa enim religio, quæ judicatur prudenter credibilissima, judicatur practicè in ordine ad me obligandum vera. Alij ita: non potest esse falsa falsitate impeditiva salutis, concedunt; falsitate non impeditiva salutis, negant. Demum alijs ita: non potest esse falsa directè, negant; reflexè, concedunt: non est evidens directè religionem omnium credibiliorem esse veram, quia de ejus veritate non habeo evidentiam; est tamen evidens reflexè, quatenus talis est, ut obligere ad eam credendum tamquam veram. Ecce si res fieri ponderetur, omnes distinctiones in idem coincidunt. Tandem adverte me nomine religionis nostræ intelligere complexum eorum omnium, quæ docet, & præcipit.

Ad argumentum, concessò antecedenti, N. distinguo consequens: religio omnium credibiliior non potest esse falsa, ita ut non continet veram, concedo; ita ut, licet sit per excessum falsa, adhuc tamen continet veram, nego consequentiam. Est evidens religionem omnium credibiliorem non posse esse ita falsam, ut non continet veram ad salutem necessariam, quia tunc Deus non esset providus, induceret enim ad errorem retrahentem ab ultimo fine. Non est autem evidens, licet sit moraliter certum, quod religio omnium credibiliior non posse esse ita per excessum

cessum falsa, ut simul contineat veram; potest enim, & tunc Deus adhuc est providus, quatenus credentes religionem per excessum falsam adhuc possent salvati; quia licet ea religio non est vera, adhuc tamen continetur religionem veram; et si eam quoad omnia crederet, crederet aliquid speculativum falso.

N.
67. Ad 1. rationem dico, quod ut salvetur providentia, fatus sit, ut religio sit certe moraliter vera, invenibilis, & discernibilis a falsa; non autem necesse est, ut sit evidenter vera, evidenter invenibilis, & discernibilis a falsa. Duplex enim est inventio, & distinctio; alia, quae invenio ut sciamus quanam religio sit vera; alia qua invenio ut credamus: ad illam inventionem necessaria est evidencia veritatis; ad hanc fatus est evidencia credibilitatis, & credentia; inventio enim religionis non consistit in iudicio evidenti de veritate, sed in iudicio evidenti de credibilitate religionis verae. In forma, vel nego absoluere requiri evidentiam veritatis, ut providentia salvetur, vel distinguo: si Deus est propius, dari debet religio evidenter vera, aut continens veram, concedo; evidenter vera, nego maiorem, & distinguo minorem: religio vera non potest esse nisi vel probabilitas, vel inclusa in probabilitate, concedo minorem; alter, nego minorem, & consequentiam. Est evidens hoc disjunctum indeterminatè, *Religio probabilitas* debet esse vel vera, vel continens religionem ipsam veram: similiter hoc, *Religio vera* debet esse probabilitas, vel contenta in probabilitate. Non est autem evidenter vera haec propositio simplex, *Religio probabilitas* esse vera, plura enim falsa sunt probabilita; veris.

N.
68. Dicces: Est evidens religionem veram esse à viro prudenti invenibilem; sed est evidens a tali viro non esse invenibilem nisi probabilitas; ergo est evidens probabilitas esse veram. Similiter est evidens religionem veram, & ad salutem necessariam sic omnium probabilitas; sed est evidens nostram esse omnium probabilitas; ergo est evidens nostram esse veram, & necessariam ad salutem. Sed contra; quia neutrum argumentum est in forma, utriusque enim minor peccat, ergo consequentia non tenet. Ratio est; quia aliud est, quod vera, & necessaria debet esse omnium probabilitas, quod verum est; aliud, quod probabilitas sit vera, & necessaria; non enim valet conuersio, quia latius patet invenibilitas, & credibilitas, quam veritas. Quare hoc modo construenda erant argumenta. Est evidens religionem veram esse invenibilem; est evidens

nostram esse veram, ergo esse invenibilem. Vel ita: est evidens non nisi probabilitas; est invenibilem; est evidens nostram esse invenibilem; ergo est evidens esse probabilitas. Vel ita: est evidens religionem veram debere esse omnium probabilitas; est evidens nostram esse veram; ergo est evidens esse omnium probabilitas. In forma distinguo maiorem: Est evidens religionem veram esse à viro prudenti evidenter invenibilem, inventione quae sciat esse veram, nego; esse certe moraliter invenibilem inventione quae credat, concedo maiorem, transcat minor, nego consequentiam. Potest etiam ita distinguo: Est evidens religionem veram, vel continentem veram debere esse evidenter invenibilem, transcat; religionem evidenter veram, nego. Ad alterum transmisla maiori, & minori nego consequentiam.

Ad 2. rationem nego esse evidens, quod N. Deus permittere non posse, ut totum genus humanum fallatur credendo falso non impeditivum salutis, seu religionem aliquam, quae sit per excessum falsa, & simul continet religionem veram; adhuc enim homines ex errore sibi invincibili credentes tales religionem falsam, quae tamen simul includeret veram, salvati possent, & essent in vera religione, licet speculativè, quoad aliquid non necessarium ad salutem, errarent; quod modo Fidelis, qui ex errore invincibili credit leve mendacium licere, credit aliquid speculativè falso, & tamen adhuc est in vera religione.

Dicces: Si esset in vera religione ille, qui N. crederet eam religionem per excessum falsam, quilibet Hæreticus, quia credit aliqua, quae vera sunt, esset in vera religione. Respondere me supponere, quod arguens loquatur de formaliter Hæretico; quid autem ad heresim formalem necesse sit, dabit P. p. Petr. Hurt. d. 82. sed. 3. & P. Gasp. Hurt. Hurtad. d. 10. diffic. 5. P. Suan. C. de Lugo, & alij: P. G. nam quicumque est materialiter tantum Hurtad. Hæreticus, licet credit plura falsa, quia tam P. Suan. de men pura invincibiliter vera, adhuc est in Lugo. vera religione, & implicitè dicitur credere N. omnia, quae tradit vera religio. Hæreticus ergo formaliter talis non est in vera religione, non quia credit aliqua falsa, sed quia non credit omnia, que judicat esse credenda; & quia credit aliqua, que judicat non esse credenda; ergo non est in vera religione. Econtra, qui præter legem naturalem, quam in nostra hypothesi supponimus esse tantum necessarium ad salutem, adhuc crederet mysteria supernaturalia, quae supponimus falsa, adhuc esset in vera religione, nec eraret

D I S P V T . IX.

raret peccaminosè per defectum , ut Hæreticus , sed inculpabiliter per excessum . In

formâ distingo : qui credit invincibiliter falsum , putans illud esse credendum , & credit omnia alia ad salutem necessaria , non est in verâ religione , nego ; qui credit culpabiliter falsum , concedo . An autem sit Hæreticus , qui actu opinativo assentitur rebus credendis , fatis sibi à fide propositis , plures affirmant , plures negant , ut legi potest apud

N. 73. P. de la Fuente. dīs. 11. n. 31. Hoc certum , quod qui actualiter formidat , aut res fidei

judicat tantum probabiles , Hæreticus est . Similiter certum mili est , quod Hæreticus non posse credere fide Divina unum articu-

P. Suar. P. Gran. Duran. P. Gaspar Hurtad. d. 7. dīs. 4. & alij ; ctsi P. Gran. Durand. & P. Gaspar Hurtad. d. 7. dīs. 5. oppositum tucantur .

N. 74. Richar. Hurtad. Ad celebre Richardi Victorini effatum , dico esse manifestum ex ipso contextu cum

N. 74. Richar. loqui de errore conscientiae ; aut enim : Utinam attenderent Pagani , cum quantitate conscientiae securitate pro hac parte ad Divinum judicium poterimus accedere ; nonne cum omni confidentiâ dicere poterimus : Domine , si error est

N. 75. Richar. quod credimus (id est , si imprudenter credimus) a Te decepti sumus ? Itaque evidens est , quod Deus ne quidem unum hominem decipere posse errore prudentiali ,

feu impediente falsum , & retrahente hominem ab ipso Deo ; non est autem evidens , sed est tantum moraliter certum , quod non

posse permettere , ut omnes errant errore speculativo non retrahente homines a salute .

Ad 3. rationem dico , aliud esse , quod religio ad salutem necessaria debet esse vera ; aliud , quod debet à nobis evidenter cognosci , quod sit vera . Hoc secundum non est

N. 75. Richar. necessarium ; fatis enim est , ut sit vera , & à nobis cognoscatur certo moraliter vera . Im-

mò nec primum est evidenter necessarium ; nam fatis est ad salutem , ut religio necessaria , vel sit vera , vel contineat veritates , qua

ad salutem sunt necessariae , licet per excessum effet falsa quoad cā , qua ad salutem necessaria non sunt ; dummodo error ille salutem non impediatur . In formâ concedo aliquam religionem esse ad salutem necessariam ; concedo etiam omnem religionem non

credendam , non esse necessariam ; concedo quoque nostrâ esse in hoc sensu necessariam , feu necessario credendam ; nego autem esse evidenter veram ; atis enim est , ut religio ad

salutem necessaria sit vel certo moraliter vera , vel si debet esse evidenter vera , fatis est ut vel

sit evidenter vera , vel contineat evidenter veram , esto sit falsa . Dixi esse ad summum

evidens disjunctum , non autem propositionem simplicem .

Dices : Est evidens motiva credibilitatis N. esse à Deo : ergo est evidens fidem nostram 76. est à Deo , & esse veram . Nego antecedens , si de omnibus loquamur , cum non sit evidens dari sanctitatem supernaturalem , miracula , martyria , sed est ad summum moraliter certum . Dein transeat antecedens , nego consequentiam ; quia non est evidens ea esse connexa cum mysterijs fidei .

§. II.

Reliqua argumenta.

S U M M A R I U M .

Quia est evidens , omne credibile fide Divinâ est esse verum , n. 77.

DD. tuentes , & negantes , actum naturalem ferri posse in objectum supernaturale , n. 78.

Omne credibile fide infusa est verum , non autem putata infusa , n. 79.

Certitudine comparata per rationem evidentem est evidenter , non autem per rationem unicè exclusivam formidinis prudentis , n. 80.

Etsi nostra fides non sit evidenter , non tamen est probabilitas tantum , sed certa vera , n. 81.

Probabilitas non tollitur a solâ evidentiâ , sed etiam à certitudine , n. 82.

Argunt , quia est moraliter evidens , nos non

esse in statu pure natura , cur ? n. 83.

Hoc supponit plura falsa , nempe non potuisse in eo statu dari miracula , &c. n. 84.

Etsi de fide , quod status pure nature non impli-

catur , n. 85.

SS. PP. probabiliter tantum ex miserijs inferunt existentiam originalis , n. 86.

Non est evidens dari religionem supernaturalem , & omnes alias sectas , quoad errores , qui sunt contra legem supernaturalem , eis falsas nec argumentia , que sunt contra fidem , subvunt evidenter à n. 87. ad 90.

SS. PP. contendebant probare Infidelibus credibilitatem , & credentiam fidei , non autem fidem esse evidenter ; immò hoc probat oppositum , n. 91.

Non est evidens Deum pricipere , ut credamus .

Explico , n. 92.

Falsa miracula Hetherodoxorum , n. 93.

Quid ad verum miraculum necesse est ? n. 94.

Non est evidens , Deum non posse dare malo homini virtutem miraculorum , quā abutatur , n. 95.

Deus obligare potest , ut credam falsum , n. 96.

Celebre sophisma , n. 97.

Vale illatio ab opposito contradictorio consequentis , ad oppositum contradictorium , non autem contr-

contrarium antecedentis, num. 98.
Contraria posunt simul esse false, non simul vere, n. 99.
Rejicitur P. Elizald. docens præreqniri evidentiā religionis, non evidentiā mysterij, ut credamus, n. 100. & 101.
Quo mysteria de necessitate medij explicitè credenda? n. 102.
An sit moraliter evidens, quod Caesar fuerit Roma, n. 103.

N. **P**rimū est: Evidens est omne credibile fide Divinā esse verum: sed evidens est nostram religionem esse ita credibilem: ergo evidens est esse veram. Minor probatur; quia vel Fidelis judicat se teneri ad credendum, vel dubitat, vel tantum opinatur? Si primum; ergo concludit dari præceptum, ut Deo credit; ergo concludit doctrinam, quam credere tenetur, esse a Deo; ergo esse veram. Confirmatur; quia certitudo comparata per rationem est evidētia; sed certitudo de revelatione est ita comparata; ergo est evidētia.

N. **R**espondeo hoc argumento valde urgeri eos, qui negant actum naturalem ferri posse in objectum supernaturale, ut videre est apud M. Joan. a S. Thom. d. 2. art. 3. n. 7. & Th. & Matrium d. 6. n. 294. At quia ego in Tr. Matti de Fide ex professo docui actus supernaturales intellectus, & voluntatis non differre essentialiter ex objecto formalī motivo ut quod; cito differant ex objecto formalī movente ut quo; ibique pro mea lententia citavi Scotum cum Matrio in 3. d. 6. qu. 7. P. Ripal. Ripald. d. 45. de Ente, per totam, & tom. 3. Salas, d. 21. n. 65. & 69. & apud illum plurimi, lago, quibus addidi P. Salas, C. de Lugo d. 9. de Fide, P. Ovid. contr. ultimā p. Requ. 4. & 1. 2. tr. 7. contr. 2. n. 23. P. Requef. 1. 2. d. 11. sc̄t. 5. P. Arriaga d. 14. sc̄t. 5. & alios contra Caet. 1. 2. qu. 63. art. 4. cum P. Suar. alijs Junioribus Thomitis, P. Suar. lib. 2. de Gratia cap. 11. P. Valqu. 1. 2. d. 86. n. 25. P. Ruiz d. 46. de Prædestinat. sc̄t. 5. C. Pallav. lib. 2. de Gratia cap. 3. & lib. 4. de Char. cap. 16. P. Perez de Virtut. Theolog. d. 3. cap. 5. & alios; quia, inquam, docui posse actum supernaturale ferri in motivum naturale quod; & actum naturale in motivum quod supernaturale, & differre tantum ex modo tendendi, ut supponit P. Gaspar Hurt. d. 1. de Spe diffic. 2. ad finem, & probat P. Ripal. tom. 3. d. 21. n. 71. & 72. ideo N. facile me expedio. In formā distinguo maiorem: omne credibile fide Divinā, id est, infusa supernaturali, est evidenter verum, concedo; id est, credibile propter revelationem

Dei, sive realem, sive putatam; vel fide Divinā præscindendo ab infusa, & naturali, nego maiorem, & minorem in eodem sensu. Nam est tantum evidētia, quod nostra religio sit credibilis propter Dei revelationem, non autem fide infusa. Addo quid cū revelatio non sit evidētia, nec evidētia est quod nostra religio credibilis sit ob Dei revelationem.

Ad confirm. dicō, quod certitudo comparata per rationem evidētia, & evidētia illatīam rei sit evidētia; non autem certitudo comparata tantum per rationem unicē excludētia prudentem, non autem imprudentem formidinem de opposito, est evidētia.

Dices: Si nostra religio non est evidētia vera, est tantum probabilitē vera; ergo est etiam probabilitē falsa: ergo non tenemur cam sequi, nec peccabimus eam non sequendo, eo modo quo non peccamus affirmando Deiparam esse in originali conceptam, quia utraque contradictionē est probabilis. Nego sequelam, ut dixi sc̄t. 1. §. 1. Not. 7. quia inter non evidētia, & non probabile, mediat moraliter certum; & quia nostra religio tot, & tam gravia habet motiva pro credibilitate suae veritatis, ut non nisi stulte negari possit eam esse veram, ergo non est tantum probabilitē vera, sed est certō moraliter vera.

Instas: Nostra religio reddit omnes alias improbabiles; ergo est evidētia vera, quia probabilitas non tollitur nisi per evidētiam partis oppositæ. Concedo antecedens, & nego consequētiam, & hujus probationem; quia probabilitas tollitur etiam per certitudinem moralem.

Secundū est, quia est moraliter evidētia nos non esse in statu pura natura: ergo est evidētia omnium credibilissimam esse veram, quia est evidētia debere esse supernaturale. Antecedens probatur 1. quia si essemus in pura natura, facilis esset cognitio ultimi finis; sed non est, ut constat ex disensus Philosophorum; ergo. Secundū, quia non patremur miseras, & passionum coordinationem, quas de facto experimur: ergo colligitur aliquo originali peccato, non possibili in statu pura natura, genus humanum de facto fuisse infectum: ergo experientia miferiarum evidētia manifestat nos non esse in pura natura. Tertiō ex appetitu, quem homines habent ad convivendum amicabiliter cum Deo, & Deus cum homine; & ex desiderio sciendi futura, consulendi oracula, quod paſſim datur etiam in Götteribus. Quartū ex miraculis, quorum nullum extitisset in pura

D I S P V T . IX.

404

purā naturā, in quā exigentia causarum illa
laſa fervaretur.

N.
84.

Respondeo hoc argumentum supponere tamquam evidētia plura non tantū ita dubia, ut de illis imprudenter dubitare possum, sed etiam prudenter. Nam non est evidētia in purā naturā dari non potuisse miracula, revelationes, desideria sciendi futura, peccatum originale proportionatum illi, quo de factō inficimur, iusficiēt ultimū finis cognitionem adeo tenuem, qualēm quicunque rudifissimū, & in sylvis enutritus habet, immō oppositum horum omnium est valdē probabile, cū ad purā naturā statum fatis sit, ut homo tunc ad statum supernaturalem elevatus non eset: ergo omnia in argumen- to numerata non sunt faltem evidētia de es- tentiā purā naturā; quin, ut dixi, valdē pro- babile est, quod esentia purā naturā ita- re posst cum oppositis corū, quae aſiūmit argumentum. Addo argumentum con-

N.
85.

Pius V.
Greg.
XIII.
Urban.
VIII.
3. in S. Anselm. d. 105 n. 11. concludit contra Vincentium Contenson tom. 5. dis. 1. cap. C. Agui.
1. speculat. 2. cum ijs argumentis uti, ut sua-
Comel.
P. Rip.
S. The.
S. Ang.
C. Agui.
S. Tho.

deat esentia posibilem statum pure nature, ab-
folutē loquendo, non tamen secundūm po-
tentiam ordinariam, ut vel excludant sim-
pliciter tamquam impossibilem cum statum, vel nihil concludant. Lege etiam P. Ripald.
N.
86.

P. An-

nat.

tom. 3. contra Baum d. 8. Quapropter dum

S. August. S. Thom. & alij DD. ex hujus

vita mortalī arumnis, ex rebellione con-

cupiscentiā, ex inclinatione ad malum, ex

ignorantiā, ex morte deducunt peccati ori-

ginalis existentiam, hoc deducunt tantūm

probabiliter contra Gentiles; non autem il-

lis rationibus utuntur quasi demonstrativis,

ut scitē Emin. Aguir. loc. cit. n. 98. Audi S.

Thomam 1. 2. qu. 85. art. 6. & lett. 3. in cap.

5. Epist. ad Rom. dicentem: Sic igitur hujus-

modi defectas, quamvis connaturales homini vi-

deantur, absoluē considerando naturam huma-

nam ex parte ejus, quod est in ea inferius; con-

fiderando tamen Providentiam Divinam, &

dignitatem superioris partis nature humanae, sa-

tis probabiliter (nota hoc) probari potest, hujus-

modi effectus esse penales, & sic colligi potest hu-

manum genus: peccato aliquo originaliter esse in-

fectum. Hęc S. Thom. vide etiam P. Anna-

tum in August. à Baianis vindicato lib. 5. per

totum.

N.
87.

Dices: Quod omnes existimant verum, est evidētia esētia verum: sed omnes existimant dari religionem supernaturalem, quia omnes

fecta aliiquid supra naturā legem, & doctri-
nam agnoscunt: ergo est evidētia dari reli-
gionem supernaturalem. Distinguo maiorem: Quod omnes existimant evidētia verum, est evidētia verum, concedo; quod certō moraliter existimant esētia verum, est evidētia verum, nego. Vel aliter: Quod omnes putant verum ex instinctu naturae ante omnem aliorum instruētionem, conce-
do maiorem; ex instruētione corū, à qui-
bus educati fuerunt, nego maiorem. Certē
non est evidētia, quod puer educatus in syl-
vā cognoscat aliquam religionem supernatu-
relam, qua sit aliiquid purē contingens,
& nullatenus necessario connexum cum
principio naturali, ut dixi §. anteced.

In las: Est evidētia dari aliquam religio-
nem veram: est evidētia omnes alias esētia falsas: ergo est evidētia solam supernaturalem
esētia veram. Nego minorem; nam est evidētia
eas tantūm esētia falsas, que continent aliiquid
evidētia falsum contra legem, & doctri-
nam naturalem, non autem illas, que hoc
non continent; atque adeo non est evidētia
religionem saltem purē naturalem, seu Phi-
losophismū esētia falsum, licet evidētia sit
esētia incredibilem, & non credendum.

Tertium est, quia est evidētia omnia ar-
gumenta nostrae religioni opposita evidētia 89.
solvit: ergo est evidētia nostram religionem
esētia veram. Antecedens probatur; quia SS.
Patres putarunt se ea solvere evidētia, ita
ut non tantum putent se evidētia ostendere
credibilitatem, sed etiam evidētia veri-
tatem nostrae religionis, nam pro veritate
dimicarunt, & ideo Ecclesiam comparant
monti non abscondito, qui ab omnibus vi-
deri potest. Confirmatur: quia Fideles evi-
dētia judicant se teneri credere nostram re-
ligionem ut à Deo dictam: sed quod evi-
dētia judicatur ut dictum à Deo, est evi-
dētia verum, nam est evidētia Deum non
dicere falsum: ergo est evidētia nostram re-
ligionem esētia veram. Argumenta hoc §. alla-
ta trahit dilectus P. Elizalda discipulus,
nempe P. Joan. Barella, olim in Universitate P. Bart.
Mediolanensi Primarius Theologiq. Profes-
tor, vir mihi amicissimus, quo neminem in-
geniosorem agnovi, paucis abhinc annis è
vitā functus.

Respondeo cum P. Suar. d. 4. de Fide N.
sept. 2. n. 9. negando, quod omnia argu-
menta opposita evidētia solvantur, quid-
P. Suar.
C. de
Lugo.
Lugo.

90.

menta opposita evidētia solvantur, quid-

quid dicat C. de Lugo, nam solvantur tan-

tum certō moraliter, ita ut nullum prudens

de opposito dubium relinquat. Quis enim

sola ratione instructus evidētia solvat, que

fuit contra SS. Trinitatem; & ostendat esētia

evidētia

N.
91. evidenter falsum illud principium. Quae sunt
eadem uni tertio, sunt eadem inter se? Quis
quid ex Deo, & homine fiat una Persona?
Quis quod Deus sit immutabilis, & tamen
liberè velit, aut nolit? Certè tota fide ege-
mus, ut ea credamus, & toto ingenio, ut ar-
gumenta opposita sepe probabilitate solva-
mus. Ad SS. PP. dico, quod illi plerumque
conabantur evidenter convincere Infideles
de credibilitate, & credentia nostraræ re-
ligionis; contendebant enim eos peccatores,
ut non crederent, adeoque esse evidens, quod
tenerentur credere, ita ut non posse sine
peccato non credere: ergo Patres propter
hoc ipsum, quod illis proponebant debitum
creendi, meritum, & premium fidei, non
putabant se evidenter ostendere veritatem
nostraræ religionis. Vide P. Maurum de hoc
argumento. Ut autem Ecclesia sit visibilis,
non est necesse, ut ejus doctrina sit eviden-
ter vera; satis ut doctrina Ecclesiae in Ro-
mano Pontifice visibilis sit evidenter cre-
denda, & sit certò moraliter vera; quomo-
do ut alius pater sit visibilis, non est ne-
cessere, ut sit evidens quod eum generit, sa-
tis ut sit moraliter certum.

N.
92. Ad confirm. dico, aliud esse, quod Fide-
les evidenter judicent se teneri credere, quod
religio nostra sit vera, & hoc verum est;
aliud quod evidenter judicent nostram reli-
gionem esse à Deo dictam, & esse veram, &
hoc falsum est.

Dices: Est evidens Deum præcipere, ut
credamus nostram religionem: ergo est eviden-
tis Deum loqui. Similiter si non esset evi-
dens Deum esse veracem, non tenebremus
credere; ergo neque si non sit evidens Deum
loqui.

Respondeo, iuxta communissimam do-
ctrinam de conscientiâ, de qua ego latè egi-
d. 6. sed. 1. duplex esse præceptum, legem,
aut obligationem: alia est lex directa, alia re-
flexa: directa est lex Dei nobis extrinseca,
qua hoc, vel illud præcipit; reflexa est ipsa
lex conscientiæ nostræ intrinseca, que im-
perat credere, obedere, exequi id, quod im-
cum tali apparentiâ proponitur ut ab homi-
ne, vel Deo dictum, vel ut præceptum. Hanc
legem reflexam homo cognoscit evidenter;
dictam cognoscit tantum certo moraliter.
In formâ distinguo: Est evidens directe
Deum præcipere, nego; non enim evidens
est existere ipsum extrinsecum Dei præcep-
tum, de credendo: est evidens reflexe Deum
præcipere, concedo; est enim evidens me
habere legem intrinsecam conscientiæ obli-
gantem ad credendam rem à Deo dictam, &
dictum Dei, quoties proponuntur certò mo-

Tom. I.

raliter existentia, ita ut de existentia non
possim prudenter dubitare & co modo, ego
est mihi evidens lex intrinseca obligans obe-
dere, quoties appetat certò moraliter supe-
rioris præceptum, licet non appetat eviden-
ter. Ad aliud dico antecedens negari ab omni-
bus, qui non cognoscunt evidenter Deum
esse veracem; ego tamen nego consequen-
tiā, quia ut tenet credere Deum loqui, fa-
tis est certitudine moralis de locutione.

Quartum est, quia est evidens nostram
religionem veris miraculis propagatam, & 93.
confirmatam fuisse; sed est evidens Deum
permittere non posse vera miracula, (sunt
enim miracula quodammodo locutio Dei)
in confirmationem religionis falsae: ergo est
evidens nostram religionem non esse falsam.
Sed contra; quia ex miraculis non potest evi-
denter deduci veritas nostræ religionis, ut
expressè P. G. Hurtad. d. 2. diff. 6. & M. P. G.
Mart. de Prado in Theol. Mor. cap. 7. qn. 9.
n. 8. obiter 1. quia non est evidens ea facta
fuisse; 2. quia non est evidens sunt miracula
vera nam, ut legi potest in Caran. lib.
1. Theolog. Mor. Fund. Fundamento 3. a. n.
225. late pag. 92. qui plura habet curiofa;
nam Gentiles etiam, & Heretici, maxime
Albigenses, plura in speciem mirabilia fin-
ixerunt, nempe ambulare super aquas, eti
Eucharistiae beneficio ab aquis absorpti fue-
rint; quæ omnia ope Dæmonis patrata fue-
rint, qui sine dubio plura in speciem mira-
bilia facere potest, de quibus late S. Thom. s. Th.
in questionibus de Potentia qu. 6. de Mi-
raculis art. 5. Similia mirabilia finixerunt Magi
Pharaonis, & Simon, & Elymas, uterque
Magus. Idem finxit Calvinus de vivo se
mortuum simulante, licet simulationis sua
poterat fortius sit revera moriendo, ut ait
C. Bellar. lib. 4. de Notis Ecclesiæ cap. 14. C. Bellar.
3. licet daremus esse evidens quod fuerint
vera miracula, (de ratione enim miraculi est, M. God.
ajt M. Godoy tom. 1. in 1. p. 4. 13. num. 13. N.
quod sit supra virtutem omnis causæ creatæ, 94.
etiam supernaturalis, vel, ut explicat tom.
2. d. 30. n. 181. quod sit contra confutum
modum operandi in ordine naturæ, vel gratiæ
(non tamen est evidens, quod Deus non
potuerit dare homini virtutem miraculo-
rum; cum enim virtus operativa miraculo-
rum pertinet ad gratias gyatis datas, per
verso homini communicabilis est, qui potest
eà abuti, ut confirmet, falsum; quomodo
Sacerdos potest ad malum finem uti potesta-
re consecrativâ; ergo illud ad summum est
moraliter certum, non autem est evidens,
cum plures TT. doccent posse de potentia
absolutâ à Deo permitti vera miracula in cō-
firmationem religionis falsae).

Mm firma-

Durād.
M. Ban.
Medin.
P. Petr.
Hurtad.
P. Val.
P. Ovie.
Ocham.
Gabriel.
P. Ripal.
M. Mart.
P. Vafq.
P. Attra.
P. Suar.
M. God.
P. Val.

firmationem falsi. Ita sentit Duran. qu. 1. Prol. n. 47. M. Bannez 2.2. qu. 5. art. 1. Mich de Medina, P. Petr. Hurt. d. 26. sc̄t. 4. P. Val. tom. 3. d. 1. qu. 5. p. 1. P. Ovied. contr. 3. de Fide n. 58. Ocham. quodlib. 4. qu. 10. Gabriel in 3. diff. 24. qu. unicā art. 3. & P. Ripal. d. 4. de Fide sc̄t. 5. erudit̄ s; et si negent M. Mart. de Prado in Theol. Mor. cap. 7. de Fide qu. 9. latissimē. Similiter quod Deus se solo producere posset habitum vitiosum, tuerit P. Vafq. 1. 2. d. 90. cap. 4. n. 11. P. Arriaga d. 39. sc̄t. 4. & alijs licet hoc neget P. Suar. P. Val. cum M. Godoy tom. 1. m. 1. 2. d. 19.

N.
96.

Dices: Est evidens Deum obligare non posse, ut credam falso: ergo &c. Nego antecedens, vel distinguo: falso impeccatum ultimi finis, concedo; non impeditum, nego. Similiter nego esse evidēs Deum non posse permettere, ut Dēmon per falsa miracula ita omnes homines decipiatur, ut obliquent sequi falso; ut enim Deus in pœnam peccati originalis permisit totius mundi infectionem, cur in pœnam ejusdem permettere non posset ut homines per falsa Dēmonis miracula decipiatur? Dixi non esse evidēs, non autem dixi non esse moraliter certum.

N.
97.

Quintum est celebre sophisma, quod di-
versimodè affterri potest, ut videre est in P.
P. Suar. d. 2. sc̄t. 2. n. 2. P. Mendoza a. 22. §. 6. C. de
M. Med.
M. Ban.
P. One.

Lugo d. 5. n. 30. M. Bannez qu. 1. art. 4. ad 5. P.
Ovied. contr. 4. n. 5. Hac illatio valet: *Hac Religio est evidenter falsa*, ergo *est evidenter incredibilis*; ergo etiam *hac Religio est evidenter credibilis*, ergo *est evidenter vera*. Consequuntur probatur; quia, juxta Summūstas, valet illatio ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis: sed oppositum hujus consequentis, ergo *est evidenter incredibilis*, est hoc, ergo *est evidenter credibilis*; & oppositum hujus antecedentis, *est evidenter falsa*, est hoc, *est evidenter vera*: ergo valet ea illatio: *Est evidenter credibilis, ergo est evidenter vera*. Idem argumentum hoc modo proponitur; valet, *est evidenter impossibile*, ergo *est evidenter incredibile*; ergo etiam valet: *Est evidenter credibile, ergo est evidenter possibile*.

N.
98.

Respondeo regulam ita intelligendam, nempe, quod valet illatio ab opposito contradictorio consequentis, ad oppositum contradictorium, non autem contrarium antecedentis. Ita valet, *Petrus est homo, ergo est animal*; non *est animal*, ergo non *est homo*: non autem valet, *non est animal, ergo non est lapis*; quia homo, & lapis opponuntur contrarie: sed in nostro casu illę propositiones, *est evidenter incredibile*, *est evidenter credibile*, vel,

est evidenter impossibile, *est evidenter possibile*, non opponuntur contradictoria, sunt enim omnes affirmativæ: ergo dicta illatio non valet, *est evidenter credibile*, ergo *est evidenter verum*; vel, *est evidenter credibile*, ergo *est evidenter possibile*. Siquidem contradictoria hujus, *est evidenter incredibile*, non *est hæc*, *est evidenter credibile*; sed hęc, *non est evidenter incredibile*. Similiter contradictoria hujus, *est evidenter impossibile*, non *est hæc*, *est evidenter possibile*; nec contradictoria hujus, *est evidenter falsum*, non *est hæc*, *est evidenter verum*; sed hęc *falsum*, *non est evidenter impossibile*, *non est evidenter falsum*: ergo illatio non valet. Ratio est; qui contrarię postulant simul esse falsa, non autem simul vera: ergo 99. ex eo quod falso sit consequens, & verum sit contradictorium, vel contrarium consequentis, non sequitur verum esse contrarium antecedentis, quia antecedens potest esse falso, & consequens esse verum; non autem potest antecedens esse verum, & consequens esse falso. Itaque nostra religio nec *est evidenter vera*, nec *est evidenter falsa*, quia hæc non sunt contradictoria: ergo datur medium, nempe obscurè, certò tamen prudentialiter verum. De hoc legi potest P. Munief. ^{P. Munief.} fa vir pietate, doctrinā, & morum gravitate insignis, & mihi, dum Barcinong degrem, in primis amicus, de essentiā, & attributis Dei a. 18. n. 5. qui argumentum commune pro possibiliitate creaturæ, cui visio Beata debetur, petitum ex propositione Euclidis malè intellecta optimè dirimit, dicens illegitimè ex opposito antecedentis inferri oppositum consequentis, legitimè autem ex opposito consequentis oppositum antecedentis.

Dices ex P. Eliz. qui licet à qu. 6. ad 17. N. doceat, quod ut aliquod mysterium creditur, neccesse non sit evidenter illius; & ut P. Eliz. vera religio inveniatur, neccesse non est, ut prius examinentur singuli omnium religionum articuli, quia certissima sunt, alias plerumque via absolveretur, antequam singulorum articulorum examen perficeretur; at tamen, ait P. Eliz. prærequisitum evidētia de veritate religionis, antequam aliquis articulus in particulari credatur. Sed contra; quia sicut hic articulus, *Nostra Religio est vera*, potest ita proponi, ut evidenter obliget ad ejus fidem, abique eo quod explicitè proponantur alij particulares articuli, ex gr. Trinitatis, Eucharistie &c. ita cur accidere non potest, ut prius proponatur aliqui articulus Trinitatis, ita ut evidenter obligetur ad ejus fidem, antequam articulus ille generalis, *Religio nostra est vera*, ei proponatur? Ergo

Ergo non est necesse, ut antequam alicui particularis aliquis articulus proponatur, habeat evidentiam de veritate religionis. Accedit quod Theologi inquirentes, quorum mysteriorum fides explicita sit necessaria necessitate medij ad salutem, ad tria reducere videntur; nempe ad hoc, quod Deus sit, quod Remunerator sit, quod Redemptor sit: immo P. Suar. d. 12. seft. 4. C. de Lugo d. 12. n. 91. & plures alij dicunt, non esse necessariam necessitate medij ad salutem, fidem explicitam Christi D. Redemptoris, sed sipe sufficere, quod Redemptionis articulus credatur implicite in voto: ergo multo minus requiritur, ut iste articulus, *Religio nostra est vera*, credatur explicitè, quidquid P. Eliz. dicat P. Eliz. contra torrentem TT. ergo tota ejus machina, quod ante fidem alicuius articuli particularis necessario prærequi-

ratur evidētia hujus, quod fides nostra sit vera, est omnino aera.

Initas: Hæc veritas, *Cæsar fuit Roma*, est N. evidenter vera; ergo multo magis hæc, *Religio nostra est vera*. Sed contra; quia an hæc veritas, *Cæsar fuit Roma*, sit moraliter evidens, definire nolo; hoc unum dico, quod si ejus apparentia est talis, ut excludat etiam sultam formidinem, erit moraliter evidens; si autem talis non est, non erit. Addo, quod dato antecedenti, consequentia non tenet; quia licet motiva antecedentia sint minora, apparent tamen evidenter connexa cum ea veritate; non ita motiva fidei cum mysterijs fidei: ergo tum ratione luminis, tum ratione execūtus, quem habent mysteria fidei cum hæc veritate, *Cæsar fuit Roma*, potest hæc esse moraliter evidens, non autem illa, *Religio nostra est vera*, ut dixi seft. I. §. 2. in 4. respons.

FINIS, LAVS DEO.

Tom.I.

Mm ij

INDEX

INSTITUTIO IN HOC

LINIS, LVAS DEO.

INDEX